

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tractatvs De Censvris Romano Pontifici Reservatis

Ugolinus, Bartholomaeus

Venetijs, 1609

De excommunicatione lata in offendentes Cardinales, Patriarchas,
Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicę Legatos, uel Nuncios. Cap.
XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61365)

do præsto est, & vna cum alijs de
licium committit, nã tunc vt prin-
cipalis est, & correns, intelligen-
dum igitur est tunc quem auxiliũ
ferre, ubi ratione alia extra deli-
ctum, delicti tamen causa opem
fert, vt pote pecuniam, arma, ser-
uos, subministrando, astando, ne
timeant argumen. eorum, quã di-
xit Barto. in l. qui seruum. §. fin. ff.
de furt. Prædicti omnes ergo auxi-
lium, consilium, fauorẽve præstan-
tes ad dictos romipetas dictis mo-
dis offendēdos in excommunica-
tionem hanc incidunt. Quæ excõ-
municatio, quod eisdem modis,
quibus superiores, declaratur, ob
eam rem, quã huc pertinet, illinc
sumemus. Vnum tamẽ addimus,
romipetas privilegium huiusmo-
di, etsi non tam amplum, & olim
habuisse, vt habetur in capitul. si
quis Romipetas. 24. quã st. 3. Sed
iam ad Caput Vndecimum venia-
mus.

*De excommunicatione lata in offendentes
Cardinales, Patriarchas, Archiepisco-
pos, Episcopos, Sedesque Apostolicæ
Legatos, vel Nuncios.*

Cap. XI.

Item excommunicamus, &
anathematizamus, om-
nes interficientes, muti-
lantes, vulnerantes, per-
cutientes, capientes, car-

cerantes, detinentes, vel
hostiliter, insequentes S.
R. E. Cardinales, ac Pa-
triarchas, Archiepisco-
pos, Episcopos, Sedes-
que Apostolicæ Lega-
tos, vel Nuncios, aut
eos a suis diœcesibus,
& territorijs, terris seu
dominijs eijcientes. Nec
non ea mandantes, vel ra-
ta habentes, seu præstan-
tes eis auxilium, consi-
lium, vel fauorem.

S V M M A.

- 1 Cardinales quinam sint.
- 2 Patriarche sunt Episcopi, qui pluribus
prouincijs præsumt.
- 3 Patriarcha dicuntur primates.
- 4 Patriarcha unde dicti.
- 5 Patriarche qui primi.
- 6 Archiepiscopi sunt Episcopi, qui uni
prouinciæ præsumt, & quamobrem
sic nominati.
- 7 Episcopi quinam sint, & unde di-
cti.
- 8 Episcopi nomen sumitur generatim, et
speciatim.
- 9 Legati Apostolica Sedis triplicis gê-
ris sunt, & qui.

Hic excommunicantur, qui
uno ex tredecim modis of-
fen-

sendunt vnam ex sex personis Ecclesiasticis hic positis, scilicet aut Cardinales, aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos, aut Apostolicę Sedis Legatos, aut Nuncios, de quibus singulis agendum est, præmissis tamen prius personarum huiusmodi quantum sint.

1. Cardinales igitur sunt præcipui, ac principes Sacrosanctę Ecclesię præsides, qui in Ecclesiã vniuersali gubernanda Romano Pontif. assidue assistunt, vt dicitur in cap. fundamenta. §. decet. de elect. lib. 6. & ob hanc rationem, vbi aliquo legati mittuntur, è latere legati dicuntur, quippe qui è latere Romani Pontif. veniant, cui, vt diximus, assistunt, vt dixit Gloss. in capit. 1. in verb. Legati. de off. leg. lib. 6. & in capitu. 2. in ver. Proconsulum. eodem. De quorum origine, dignitate, atque auctoritate, quod doctissimi viri pluribus egerunt Illustrissimus Cardinalis Albanus, & Hieronymus Manphredus, ob eam rem nihil præterea de ipsis huc addimus.

2. Patriarchę vero sunt Episcopi, qui pluribus prouinciis præsunt, & inter Episcopos post Romanum Pont. primum locum obtinent, vt dicitur in cap. clericos. ver. Patriarcha. distin. 21. & vt sensit Abba. in cap. antiqua. num. 5. de priuil. ¶ Dicuntur etiam Primates, vt habetur in cap. prouinciar. distin. 99. & vt dixit Ancha. in Clemen. Archiepiscopo. nume.

8. verfic. Querit Laur. de priuilegiis
4 Nominantur autem Patriarchę quasi principes patrum, sicut etiã primates, vt habetur in cit. capit. clericos. distin. 21. Inter omnes
5 tatem Patriarchas (Romanum Pontif. semper excipio) Patriarchę quatuor principem locum obtinent, scilicet Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, vt dicitur in eodem capit. antiqua, vbi & eorum munera quædam referuntur.

6 Archiepiscopi autem sunt Ecclesię Antistites, qui vni prouinciar. præsunt, & eiusdem Episcopos subiectos habent, quamobrem Archiepiscopi dicuntur, quoniam principes Episcoporum sunt, vt habetur in eodem capit. clericos. §. Archiepiscopus. distin. 21. Metropolitanus etiam dicuntur, vt habetur in capitu. prouinciar. distin. 99. & vt not. Ancha. in cle. Archiepiscopo. nume. 8. de priuilegiis.

7 Episcopi vero speciatim sumpti, sunt Ecclesię Antistites, qui vni diocesi, & Ciuitati præsunt, vt id quoque habetur in eod. capit. clericos. §. Episcopus. dist. 21. Et dicitur Episcopus gręcę, quod est latinè Super-speculans, super-speculari enim debet subditorum vitam, & mores, vt dicitur ibi. ¶ Dixi autem Episcopi speciatim sumpti, quoniam nomen hoc Episcopi generatim sumptum complectitur Rom. Pontif. Patriarcham, Ar.

Archiepiscopū, & Episcopum, ut habetur in eod. ca. clericos. §. ordo uero Episcoporum, & apud Catechismum Romanum in sacramēto Ordinis.

Legati Apostolicæ sedis demū

† triplicis generis sunt, nam alii legati è latere sunt, qui Cardinales sunt, ut diximus, alii nati, qui statim atque Episcopatum acqui fuerūt, legati quoque sunt, & ob id dicuntur nati, alii dicuntur missi, & hi sunt, quos Bulla hic Nuncios appellat, atque sic tradidit Gloss. in cap. 1. de off. lib. 6. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus, & quoniam ob tresdecim causas excommunicantur, qui hos prælatos offendunt, ideo primum de Cardinalibus agemus, & in singulis causis singulas regulas ponemus, deinceps de reliquis eadem contemplabimur.

S. V. M. M. A.

- 1 Cardinalem interficientes, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.
- 2 Cardinalis se ipsum interficiens in excommunicationem incidit.
- 3 Clericus se ipsum percutiens in excommunicationem incidit.

I.

Prædictis explicatis, iā qui Cardinalem offendentes in excommunicationem inci-

dant, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui Cardinalem interficiunt, ut habetur in Bulla. Quæ excommunicatio primo afficit, quicumque sit, qui Cardinalem interficit, nā Bulla excommunicat omnes, ut habetur in initio huius Capituli, ergo neminem excludit, argumē. I. Iulianus. ff. de leg. 3. & cap. si Romanorum. dist. 19. Quare uel uir, uel mulier sit, in excommunicationem hanc incidit, nam de iniiciēte manus in Ecclesiasticam personam sic dixit Glo. in capit. si quis suadente diabolo. 17. qu. 4. quam DD. communiter sequuntur, & Mar. Socin. Sen. in ca. peruenit. n. 12. cum seq. uer. Quoad primam de sen. excom. & habetur de muliere. in c. mulieres, & ca. ea noscitur, & in ca. de monialibus. de senten. excommu. & de uiris in toto eo titul. etenim materia hæc ad uiros, & ad mulieres pertinet, ergo & poena. argum. eorum quæ dixit Zabbar. in Clemen. 1. num. 8. qu. 3. de elect. & la. in l. si quis id. ff. de iurisd. omn. iudi. Itē in excommunicationem hanc incident non solum maiores natu, uerum etiam & minores, & ob id impuberes, modo capaces doli sint, ut habetur de pueris iniiciētibus manus in Ecclesiasticam personam. in c. 1. & in capitu. si. de senten. excom. Item in excommunicationem hanc incidunt ob eandem rationem non solum si laici hos interficiāt, uerum etiam etsi Ecclesiasticæ

R persona,

persona, & ob id etiam si Cardinalis sit, nam & clerici seculares & etiam regulares, vel monachi, vel moniales, si mutuo se percutiunt, in excommunicationem incidunt eius cit. cap. si quis suadente diabolo, vt de secularibus clericis habetur in capi. 1. de sentent. excomm. & de regularibus in ca. monaci, & de monialibus in cap. de monialibus. eod. Facit quoque cap. cum pro causa, & ibi no. eod. Nec repugnat, si dicatur priuilegiatum non uti priuilegio. contra pariter priuilegiatum. argum. l. nō solum, §. de vno. ff. de rit. nup. not. Ias. in l. si domus, §. de euictione. num. 33. versicul. Quarta fuit sol. ff. de leg. 1. nam negatur in hoc casu vtrunque esse priuilegiatū, quandoquidem priuilegium hoc concessum est Cardinalibus, qui interficiuntur, non illis, qui interficiunt, atque sic respondit Mar. Socin. Sen. in cap. cum pro causa. num. 6. cum seq. versicul. Et sic patet. de sentent. excommunic. & Abba. ibi numer. 2. versicu. Secundo not. & pertinent huc, quæ tradidit Barto. in auth. quas actiones. num. 3. versicu. Quandoque quis est priuilegiatus. C. de sacrosanc. Ecclesi. Item in excommunicationem hanc incidunt, qui Cardinales interficiunt, non solum, si priuati homines sint, verum etiam & si publici, vt Iudices, Imperatores, Reges, aliique inferiores huiusmodi, cum ob id etiam illam Omnes, tum quod & vbi violen-

tas manus in clericos iniicitur, in excommunicationem incidunt, si vt probatur in capit. si vero alicuius, in verb. officiales, & ibi Glos. de sent. excommunic. & in e. mulieres, ibi, De his vero, qui magne sunt potentia. eod. & facit capi. si iudex. eod. lib. 6. & not. Mar. Socin. Sen. in capitul. peruenit. num. 24. versicu. Tertio principaliter inferitur. de sent. excomm. Item non solum, si homo liber sit, verum etiam si seruus, ob easdē rationes, nam & hic iniiciens, manus in clericum in excommunicationem incidit, vt habetur in cap. mulieres. iunct. Glos. in verb. sui iuris, & in cap. relatum. eod. de sentent. excō. & ibi not. Abba. num. 1. & Felin. & Mar. Socin. Sen. in cit. capi. peruenit. num. 6. versicu. Quinto principaliter ad summam cuiuscunque generis, conditionisve sint, in excommunicationem hanc incidunt qui Cardinales interficiunt. Quare vel ob inimicitias, quas cum Cardinalibus quis habebat, vel ob insidias, quas sibi a Cardinali parari assererat, ipsum interficiat, in excommunicationem hanc incidet, non enim Romano Pontif. excepto, in ipsos Cardinales iurisdictionem quis habet, vnde coercere ipsos possit, qui ergo iniuriam aliquā ab ipsis passus est, Romanum Pontif. a dire debet, nō autem sibi ius dicere. arg. tot. titu. ne quis in sua caus.

Secundo in excommunicationem hanc quis incidit, quemcunque

que

que Cardinalem interficiat, utpote vel Episcopus, vel non Episcopus sit, statim igitur atque creatus est, privilegium hoc habet, esto Galerum a Romano Pont. nondum acceperit.

Tertio in excommunicationem hanc incidit, esto Cardinalis que interficit, excommunicatus, suspensusve sit, nam per eas censuras privilegia non amittit, quæ quis habet, ut asseruimus in Tractatu nostro de censuris. Tabul. 1. capitul. 13. §. 15. numero septimo. Quare ob eandem rationem nec si exul fiat, alicubiue a Rom. Pontif. relegetur, privilegium hoc amittet.

Quarto in excommunicationem hanc incidit Cardinalem interficiens, esto Cardinalis depositus verbis sit, nam depositio hæc suspensionis perpetuæ ab officio vim habet, non autem dignitatem amittit, ac propterea nec privilegium, quod ob illam dignitatem datur. argu. ca. si diligenti. de for. compet. & c. contingat. de sentent. excom.

Quinto in excommunicationem hanc incidit, qui Cardinalem interficit, vel Cardinalis hæreticus, schismaticus, apostatave sit, antequam pro tali sit declaratus, nam ad Romanum Pontif. eos corrigere pertinet, non autem ad alios. argu. capitul. cum secundum leges. §. fin. de hæret. libro 6.

Sexto in excommunicationem

2 incidit, si vel se ipsum interficiat, ut de communi DD. sententia restatur Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 1. numer. 32. idque merito. si nam & clericus se ipsum percutiens in excommunicationem incidit, ut inquit Abb. in ca. contingit. numer. 6. & ibi Additio ad eum, & facit capi. si non licet. 23. qu. 5. & l. 1. §. vsque. ff. de iniur. & C. de ijs, qui sibi mort. consciuer.

Postremo in excommunicationem hanc incidit, quacunque ratione Cardinalem quis interficiat, vel ferro, vel fame, vel laqueo, & alijs modis, multis enim rationibus interfici quis potest. argu. l. vnic. C. de emend. liber. Quare si quis Cardinalem in aliquo loco obsideat, & non permittat comeatum ad ipsum deferri, & ob id moriatur, in excommunicationem hanc incidet, idem si in carcere inclusum sic perimat. Sed iam qui pœnam hanc euadant, explicemus, cum tamen prius explicauerimus, qui offendens simplicem clericum in excommunicationem non incidat eius capitul. si quis suadente diabolo. 17. quaestio. 4.

S P M M A.

- 1 Clericum interficiens de licentia Romani Pontif. in excommunicationem non incidit. Item nec se ab eo legitime defendens.
- 2 Clericum prius percutiens timens

R 2 pro-

probabiliter ne ab eo interficiatur, in excommunicationem non incidit.

- 3 Clericum interficiens non incidit in excommunicationem, si aliter vitare non potest, quin ab ipso mutiletur.
- 4 Clericus furiosus, dormiensve, an interfici potest, si in eo furore, ac somno aliquem aggrediatur, & aggressus ratione alia se tueri ab eo non possit.
- 5 Clericum interficiens, quo filium, uxorem, patrem, familiamve suam ab ipso tueatur, immo vel extraneam personam, in excommunicationem non incidit.
- 6 Fugere potens, ne a clerico interficiatur, an si se tueatur, & non fugerit, in excommunicationem incidat.
- 7 Clericum mulier interficiens, cum aliter suam pudicitiam tueri nequeat, in excommunicationem non incidit.
- 8 Clericum an interficere liceat pro rebus suis tuendis.
- 9 Clericum interficiens, ubi talem eum esse ignorat, in excommunicationem non incidit.
- 10 Clericum aliquem interficere quis uolens in excommunicationem an incidat, si alium casu interficiat.
- 11 Clericum interficiens, qui usurationis caret, in excommunicationem non incidit.
- 12 Non itidem, qui clericum interficit, quia ea dignitate priuatus est.
- 13 Non etiam, qui inuentum turpiter, aut cum uxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, aut cum filio interficit.

I I.

¶ Proposui nobis explicandum quando quis offendens clericum in excommunicationem non incidat eius cap. si quis suadente diabolo. 17. quaest. 4. iam igitur rem aggrediamur.

Primum igitur in excommunicationem non incidit, ¶ qui de mandato, licentiaeve Romani Pontificis, clericum interficit, potest enim Romanus Pontifex, eximere ab hac poena, & praesertim, ubi iure id facit, nam ex quo ipse poenam hanc per concilium proposuit, & ipsam tollere potest, cum eius sit tollere, cuius est ponere. argum. cap. cum maior, iunct. Gloss. de maioribus & obedientibus. & Gloss. in cap. si maior. distinctio. 2. r. & facit cap. proposuit. de concessis praebendis. praeterea cit. cap. si quis suadente diabolo. iniuriam prohibere uoluit, quam non infert, qui iurisdictionem ad id a Romano Pontifice habet, ut dicitur in l. iniuriarum a d. i. §. is, qui iure publico. cum cit. ibi a Gloss. ff. de iniuriis. & in l. quae iure potestatis, & in l. aut facta. §. causae. ff. de poena.

Item in excommunicationem hanc non incidit, ubi quis clericum interficit legitime se ab eo defendens, & ratione alia uitae periculum vitare non potens, nam quocumque iure vim vi repellere quis potest, & se tueri, ut dicitur

dicitur in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & in cap. dilecto. de sent. excō. lib. 6. & in cap. 3. eod. in antiqu. & in Clem. 1. de homicid. atque sic sentit in casu nostro Gloss. in cap. si. in verb. Percusserit, quam sequitur ibi Gemin. num. 11. & Philip. Franc. de pōn. libro sexto, & alij multi, quos refert, ac sequitur Viui. in Syl. sua opin. 88. numer. 4. & apertius Nauarr. in Man. capitu. 27. num. 67. versic. Sexta, & Reb. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. art. 8. versicul. Secundo, etenim in hoc casu iniuriam quis non facit. argument. l. sed et si quemcunque. ff. ad leg. Aquil. & l. 2. Cad leg. Corn. de fidei. accedit quod permittente lege id facit, ut dixit Gloss. in eodem capitu. si. in verb. Percusserit, ergo non peccat. argum. ca. qui peccat. 24. q. 3. & l. Gracchus. C. de adul. ergo puniri non debet, ac propterea nec in excommunicationem incidere, cum in maiorem excommunicationem quis non incidat, ubi mortiferè non peccat. argum. c. nullus, & ca. nemo Episcoporu. 11. q. 3.

2. Verū quid si quis timens probabiliter, ne a clerico interficiatur, ipsum prius percutiat, atque interficiat, an in excommunicationem hic incidet? Ego censeo hunc in excommunicationem nō incidere, ubi iustus erat metus, & ratione alia periculum euadere non poterat, tum quod hoc sentit Gloss. in capitu. si perfodiens. 19.

ver. Secularib. de hom. tum quod melius est occurrere ante tēpus, quam post vulneratam causam remedium querere, vt not. Glo. in capitu. suscepimus. de homicid. & habetur in leg. fin. C. in quibus caus. in integ. restit. non est necess. nec in hoc casu igitur in excommunicationem hunc incidere concludo.

3. Quid itidē si quis posset mortem quidem euitare Clericum non interficiendo, sed non mutilationem, nisi Clericum interficiat, an, ne mutiletur, interficiens in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum in excommunicationem hunc incidere, quoniam maius malum est, quod efficitur, quam quod vitatur, & sic non videtur esse defensio ordinata, sed excedere modū inculpatæ tutelæ, contra l. 1. C. unde ui. Contrariam sententiam tamen sequor, ut scilicet in excommunicationem hic non incidat, & hoc ob eam rationem, quoniam licet cuique se defendere, vt diximus, ergo his modis, quibus potest, concessio enim aliquo, & id omne concessum intelligitur, sine quo haberi concessū non potest. arg. l. 2. ff. de iurisdic. omnia iud. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procurat. at non potest vitare mutilationem, nisi Clericum interficiat, ergo eum interficere ipsi licet, etenim nec irregularis efficitur, ut asseruit Mar. Soc. Sen. in eo. ca. ad 2. R 3 dien.

dientiam nu. 173. quaest. 20. & tamen in irregularitatem quis facilius incidit, quam in excommunicationem, vt sentit Glos. in Clem. vnic. in verb. Scilicet de homicid. nam quo in excommunicatione quis incidat, dolus requiritur. an nullus &c. nemo Episcoporum. r. r. q. 3. quo autem irregularis fiat, fat est culpa, immo & sine ipsa etiam cum merito, vt dixit citat. Glos. ibid.

4. Quid demum si clericus furiosus, dormiens &c. aliquem aggrediat, quo illum interficiat, an interficere ipsum licebit, si aliter vitare mortem non poterit? Videbatur dicendum hunc in excommunicationem incidere, quoniam Clericus hic non dolo malo eum persequitur, ac propterea excusandus videtur. At qui contrariam sententiam veriorē censeo, vt scilicet interficere Clericum hunc liceat, primo, quoniam licet cuiuscunque se defendere a quocunque, & quando aliter non potest, ipsum interficere, vt antea diximus, ergo & furiosum, nō enim casus hic exceptus est, ergo nec nos excipere debemus. argum. capit. nonne. de presump. & l. cum prator. ff. de iudi. atque sic dixit Bald. in l. 1. nume. 50. vers. Quid de furioso. C. vnde vis. Postremo facit, quoniam animal, quod ratione caret, impetum suum faciat, interficere possum, nec teneor pretium eius domino soluere, & tamen dolo caret, & iniuriam non infert, vt ha-

betur in l. r. §. ait prator. ff. si quadrup. pauper. fecit. dicit ergo idem & hinc nam nec irregularē in hoc casu quem fieri concludit Mar. Socin. Sen. in eod. capit. ad audientiam. nume. 176. quaest. 22. de homicid. Nec repugnat proposita ratio, nam, etsi dolo caret & venia dignus est, hoc tamen verum est postea quam delictum commissit, vt dicitur in citat. leg. diuus, ac an tequam delictum committat, defendere se ab ipso quis potest. Ne igitur nos Clericus offendat, interficere ipsam possumus. Excipitur tamen vbi defensionis terminos quis egrederetur, tunc enim in excommunicationem incidet, quippe quia in eo casu non se defendere sed oppugnare censeatur, quod veritum est, atque sic habetur in cap. olim, iund. Glos. in verb. Excessibus. de rest. spol. & facit cap. vt fama, in fine. de senten. excom. etenim licet quidem vim vi repellere, sed tamen cum moderamine inculpata tutela, vt dicitur in cit. cap. vt fama, & in l. r. ubi & DD. not. C. vnde vi. Qui ergo postea quam offensus iam est a Clerico, qui eum offendere desinit, ipsum deinceps interficit, in excommunicationem incidet, nam non ad defensionem, sed ad vindictam id factum censeatur, vt sentit Glos. communiter recept. in l. r. in verb. Moderatione. C. vnde vi, & ut ait Viui. in sua Syl. opi. 189. num. 9. cum sequen. & dixit Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 208. vers. Secus,

eus, si poteris. de sentent. excom. idem sentit Bald. in cit. l. 1. num. 28. quaest. 100. C. vnde vi, & Gloss. in capit. si perfodiens, in verb. Secularibus. de homicid. Item in excommunicationem incidit, vbi aliter se defendere poterat, quam occidendo; sed tamen occidere ipsum maluit. Moderamen igitur inculpatæ tutelæ seruari debet, quod tunc est, quando id fit, quo prætermisso iniuria repellendâ poterat, non enim vitio tribuendum est id alicui, quod facit, vbi aliter se defendere non potest, vt colligitur ex Glo. in cap. significasti. 2. de homicid. & ex Bart. in l. 1. C. vnde vi, quem refert, ac sequitur Abb. in cit. c. olim. num. 15. vers. Nunc quero, ibi, quando actum, de rest. spol.

5 Item eadem ratione, ꝑ scilicet clericum interficere licet, quo filium, uxorem, patrem, familiam, ve suam tueatur, nam sic de iniiciente manus in Ecclesiasticam personam dixit Inno. in c. si vero. 1. nu. 2. in vers. Inferentem, & ibi DD. eum sequuntur. de sentent. excom. Immo & quo extraneos tueamur, id licebit, vt de iniiciente manus in eadem in Ecclesiasticam personam dixit Innocen. ibidem, & opinionem hanc communiter receptam esse testatur Felin. num. 5. vers. Vtrum pro defensione, & communiorém, & veterem dixit Abb. ibid. num. 1. vers. Extrat Glo. ibi. Sed dubium est. Probatur

autem opinio hæc per capitul. dilecti. de sentent. exco. vbi dicitur, cui libet licere suo vicino, vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suam impertire auxilium. Immo si potest, & negligit, videtur iniuriam inferentem fouere, ac esse participem eius culpæ, vt ibi dicitur, ergo quisque suum vicinum defendere tenetur, atque sic dixit Gloss. in ver. vicino, & facit casus fortitudo. 23. quaest. 3. esto igitur iniuriam inferentem, in excommunicationem non incidet, quamuis irregularitatem non effugiat, vt sentit Glo. communiter recepta in Clemen. vnic. in verb. suum, de homicid. Postremo, hic non peccat, vt sentit Glo. pen. in cit. Clemen. vnic. de homicid. & sequitur Felin. in eodem capit. si vero, in fine; ergo nec in excommunicationem incidit, argument. capit. nemo Episcoporum, & capi. nullus, 11. quaest. 3. An autem quis tueri alium debeat DD. tractant in capit. quanta. de sentent. excom. & in l. 1. C. vnde vi, & communiter concluditur, nec de iure civili, nec canonico quem teneri, quamuis secus sit in foro conscientie, vt ait Viu. in sua Sylu. opin. 190.

6 Verum quid ꝑ si fugiendo vitare possum, ne Clericus me offendat, an fugere debeo, si alias me defendendo interficere illum cogor? Ego sentio in hoc casu fugere quem non teneri, nam communiter concluditur ad fugiendum

R 4 quem

quem obligatum non esse, ut colligitur ex DD. quos citat Iason in leg. ut vim. numero 38. versicu. Extra Gloss. ff. de iustit. & iur. ovidi tamen Mar. Socin. Senior in capitul. ad audientiam. num. 162. versicu. Quintodecimo quarto. de homicid.

7 Tercio ¶ & pro sua pudicitia tuenda Clericum interficere licet, exempli gratia, Clericus aggreditur mulierem, ut eam violet, plane si ratione alia se tueri non potest, nisi eum interficiat, in excommunicationem hanc non incidet, eum interficiendo. Primo ob l. 1. Si item diuus. ff. de ficar. ubi excusatur, qui sibi, vel suis stuprum inferentem occidit, ut ibi dicitur cum citat. ibi a Gloss. quam vid. Postremo non incidunt in excommunicationem pater, nec filius, si clericum inuentum cum filia, vel sorore, vel vxore turpiter percutiunt, ut dicitur in cap. 3. de sentent. excommunic. multo magis ipsum suum honorem tueri licebit, praesertim quod Deus offenditur, atque sic asseruit Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 375. cum multis seq. q. 13. de sent. excommu. & Viu. in sua Syl. opin. 189. nume. 6. ubi nec peccari ibi ait. Idem ergo & in casu nostro. Excipitur tamen ubi aliter se defendere posset. Quare si verbis tantum ipsam aggrediatur, verbis eum excludet, non autem factis offendet, ut dixit Socin. ibid. nu. 380. versu. Sed si solis verbis.

8 Atqui ¶ an pro suis tuendis rebus Clericum interficere licet? DD. Innoc. in capitu. si vero. num. 2. in uer. Inferentem ibi, & idem etiam dicunt, & Abb. num. 11. versicu. An autem pro defensione rerum, & Felin. num. 5. versicu. Quid pro defensione. de sentent. excommu. in Ecclesiasticam personam pro suis rebus tuendis, si modus inculpatæ tutelæ non excedatur, manus iniicere licere inquirunt, & probatur per c. olim. 1. de restitut. spoli. quamobrem & laico licere clericum capere debitorem fugientem cum debito ipsius laici, dixit Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 311. versicu. Item & sexto. de sent. excomm. ubi alios quosdam idem sentientes refert, & Abb. in cap. cum non ab homine. nume. 17. versicu. Quoad secundum. de iud. & Lap. alleg. 126. excommunicationem laicum non esse. inquit, qui clericum cum re aliena fugientem capit, sicut, nec qui suum seruum clericum suspectum de furto, ut eum ad iudicem adducat, ut dixit idem Socin. in cit. c. peruenit. num. 307. versu. Item & tertio. At pro iisdem tuendis rebus clericum interficere non licere sensit Innoc. in eod. cap. si vero. in versu. Sed si pro rebus. Et hoc ob eam rationem, quia tunc modus inculpatæ tutelæ exceditur, & sequitur eum Abb. ibi. numer. 11. versicu. An autem pro defensione rerum, hanc sententiam de iure canonico communem esse ait Felin. in c.

8. numi. 7. versicu. Sed in quantum omnes. de homicid. & Viu. in sua. Syl. opin. 189. num. 1. versicu. Canonista vero, quamuis de iure civili cōtrarium sentiat. Et pro hac opinione videtur facere cita. capit. olim, vbi dicitur quem teneri, si in recuperanda possessione modum excesserit, quod hic fieri videtur interficiēdo hominem pro rebus. Ex altera tamen parte iniquum videtur, vt quis res suas tue-
xi nequeat, & ne a Clerico occupetur, non posse ipsum interficere, eū aliter sua defendere nequit, ac planē si Clericus armata manu regnum alicuius principis viri, Ciuitatem, locaue alia iniuste inuadat, & dum Princeps ille conatur sua tueri, interficiat illum Clericum, nonne absurdum videtur hunc dici in excommunicationem incidere? Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut Clericus sine armata manu venit, vt occupet alicuius priuati bona, & in hoc casu sentio expelli eum posse, non tamen interfici licere. argumen. cit. capit. olim. de restit. tur. spoli. & eo magis, quoniam, si expellere ipsum non poterit, iudicem adibit, qui sibi ius dicet, non enim in re sua ius dicere sibi quis potest. argumen. l. vnic. C. ne quis in sua causa iud. Aut venit armata manu, & in hoc casu si dominus rei conatur se defendere, & in defendendo contingat Clericum interfici, in excommunicationem

interficiētem non incidere censeo, & hoc ob eam rationem, quoniam occupatio hæc, quam molitur hic Clericus, redundat etiam in necem, & offensionem personæ, quo casu vt se quis tueatur, interficere eum licet, vt probauimus ante, nam ut res occupet, vult etiam interficere personas. Quare si Clericus bellum moueat contra Principem aliquem, vel contra rem publicam iniuste, & ipsemet in prælium prodeat, & interficiatur, ipsum interficiens in excommunicationem non incidet. Nec repugnat, quod canon simpliciter loquitur, nam intelligi debet, vbi iniuste interficitur, ut in simili dixit Gloss. in capitu. felicis, in verb. Percusserit. de pœn. libro sexto. & facit capiterit autem lex. distinction. 4. & l. quod si ephesi. ff. de eo, quod certo loco, alioquin liceret Clericis aliorum regna occupare, quod absurdum, iniquum, & inauditum est. Excipitur ergo, ubi iuste clericus alterius bona occuparet, nam tunc ipsum interficiens in excommunicationem incidit. Item, vbi etiam id conatur, sed nō armata manu, & a superiore ius sibi dici potest, alias autem secus.

Quarto in excommunicationem hanc quis non incidit Clericum interficiens, vbi eum clericum esse, probabiliter ignorat, atque sic dixit Rebu. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœ-

na Domini. art. 8. versic. Item excommunicamus, & habetur in capitu. si vero quis. de sentent. excommunic. nam nec in excommunicationem latam per statutum contra tortum committentem in excommunicationem incidit, qui statutum illud non nouit, ut habetur in cap. fin. de constit. lib. 6. & facit cap. Apostolica. de cler. excommuni. Quare qui noctu obuiam factum Clericum, quem talem esse ignorat, vel interdum habitu mutato interficit, in poenam hanc non incidet, quod & sensisse videtur Nauarr. in Man. capitu. 17. numero 67. versicu. Sexta, & Rebuff. ibidem.

Probabilis autem ignorantia esse debet, ut dixit Glos. in eod. cap. si uero quis, in verb. Ignorauerit, etenim hæc & non alia excusat, ut sensit Glos. ibi, & Mar. Soci. Sen. in capitu. peruenit. numer. 22. uers. Nam qualitercunque. de sentent. excommun. & faciunt cit. c. Apostolica, & capitu. fin. de constitut. lib. 6. verum quid si quis credit se interficere laicum, & in persona errans interficit Clericum, an in excommunicationem is incidet? Ego cenfeo neque hunc in excommunicationem hanc incidere. Primum, quia hic ignorabat illum esse Clericum, ex quo credebatur esse laicum, ut in facto proponitur, at interficiens Clericum eum talem esse probabiliter ignorans, in excommunicationem non incidit, ut proxime asseruimus. Ro-

stremo, quoniam sic inquit Zane quem refert Glos. in cit. capitu. si vero quis. de sentent. excommun. ubi quaestio hæc disputatur, & quem sequitur Hostie. & Abb. ibi in fine, & Fel. num. 3. & Gl. in le. si ignorans. ff. loca. & communis de nique DD. sententia hæc est, quam uis Glos. contrarium senserit, & male, ergo idem & in casu nostro.

10 Quid itidem si quis uolens interficere clericum, aliquem alium clericum quem nollet interficere, an in excommunicationem hanc incidet? Hanc quaestionem a nemine tactam inueni, Ego tamen cenfeo hunc in excommunicationem incidere, quoniam uoluit Clericum interficere, quamuis ualde id dubitem, nam casu quodammodo illum interfecit, ex quo illum interficere noluit, quo casu in excommunicationem quis non incidit, ut uidebimus, alium uero, quem interficere uoluit, non interfecit.

Quid demum, si quis interficiat laicum, quem Clericum esse credebatur, an in excommunicationem hanc incidet? Ego concludo hunc in excommunicationem non incidere, tum quod Clericum non interfecit, quod postulat cit. capitu. si quis suadente diabolo, & sic uerba huic non conueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum quod sic inquit DD. communiter, Glos. in cap. in audientia. in verb. iniuriarum. de sentent. excommun. & Abbas

bas ibidem in cap. 7. & Mar. Socini
 Sen. in capitu. peruenit. num. 2. 8.
 versio. Vltimo etiam queritur, ubi
 & alios quosdam idem sentientes
 refert de sent. exc. & Barth. Brix.
 in q. venerali. q. 88. incip. aliquis
 percussit aliquem laicum, ubi que-
 stionem hanc disputant, & Fedes
 de Sen. in consil. 13. ubi & hoc in
 potioribus terminis disserit, ergo
 idem & in casu nostro concluden-
 dum censeo, ubi enim eadem ratio
 est, ibi eadem dispositio esse
 debet. argument. illud. ff. ad leg.
 Aquil. no. de T. no. 2. oug. in Cl.
 Non item in excommunicatio-
 nem hanc incidit, qui fortuito
 casu Clericum interficit. argu-
 cap. si vero. in versio. Nisi for-
 te de sent. excom. etenim nec qui
 in defendendo se a Clerico fortui-
 to casu moderationem inculpata
 tutela egreditur, in excommuni-
 cationem incidit, ut dixit Glo. fin.
 in fine. in cap. olim. 1. de restitut.
 spol. nec iniuriarum actione tene-
 tur, qui cum seruo suo pugna du-
 cere vellet, in proximo stantem ini-
 urius percussit, ut dicitur in leg. si
 cum seruo meo. ff. de iniur. Quare
 qui telum aliquo torfit, & casu cle-
 ricum percussit, in excommuni-
 cationem non incidit, sicut nec
 qui turbam ex aliquo loco arcen-
 do. At quis probabit fortuito, stu-
 dio seve. id factum esse? Nonnulli
 existimarunt offensa partes has ef-
 se, quoniam ipse agit. arg. l. adon.
 C. de probat. Contrariam tamen

opinionem sequitur Abba. in cap.
 si vero. in tum quod presumptio
 est contra eum, ex quo de delicto
 constat, tum quod casus fortuitus
 esse non censetur, postremo facit
 capit. 4. od. de sent. excom. ubi
 innotens manus in clericum mi-
 trientem comam per iusiurandum
 saltem probare tenetur se ignoras-
 se clericum esse, ergo multo ma-
 gis in hoc casu, atque sic dixit Ab-
 ba. in cit. capitu. si vero. numer. 8.
 uersio. In Gl. in verb. Fortuito. Nec
 obstat, quod dicebatur aduersa-
 riam partem agere, nam et si ue-
 rum illud est, tamen si hic excipiet
 fortuito factum esse, & quod id
 ignorauit, ad ipsum probatio per-
 tinebit. Id autem ex coniecturis
 probabitur, & redubia ipsius iu-
 reirando, ut dicitur in cit. capitu.
 4. uersio. Vel si hoc dubium fuerit,
 etenim in iis, quae pendent a con-
 scientia, in dubio eius iureiuran-
 do est standum, atque sic no. Ab-
 ba. ibi. num. 7.
 II. Quinto in excommunicatio-
 nem non incidit Clericum, interfi-
 ciens, ubi rationis usu carens eum
 interfecit, tum quod dolo malo
 id non facit, & sic iniuriam non in-
 fert, ut habetur in te. illud. §. sane.
 ff. de iniur. & cap. illud. 1. 1. quaest.
 1. tum quod in excommunicatio-
 nem quis non incidit, qui morti-
 fere non peccat. argumen. capitu.
 nemo Episcoporum, & ca. nullus.
 1. 1. quaest. 3. at qui rationis usu ca-
 ret, sine dubio mortifere non pec-
 cat, peccatum enim non est nisi

voluntarium. Quare neque impubes qui doli capax non est, delictum huiusmodi committens in excommunicationem hanc incidet, vt sensit Gloss. in capitul. si. in verb. Curis. de sentent. excommu. Non itidem fatuus, furiosusve, quandoquidem nec de homicidio tenentur, vt habetur in l. infans, ff. de sicar. & in l. pœna. S. si. ff. de parricid. nō etiam fomno oppressus, modo rationis vsu careat, ob easdem rationes, etenim nec irregulares hi sunt, vt habetur in Clemen. vnic. de homicid. si furiosus, aut infans, seu dormiens, dicitur enim, ibi, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Hæc ibi, ex quibus patet hos irregulares non fieri, ergo multo minus in excommunicationem incidere, cū facilius quis irregularis fiat, quam in censuram incidat. idem quoque asseruit Maiol. de irregular. capit. 48. in principio. num. 1. i. versicu. Inter homicidas. lib. 5. Non denique vino obrutus excommunicatione hac obligabitur ob easdem rationes, modo rationis vsu omnino careat, irregularis tamen fiet, si hoc vitio se laborare nouit, & tamen id prouidere non curauit, vt dixit Maiol. libr. 5. de irregular. capit. 48. nu. 1. i. in versicu. Infans, vbi & alios quamplures idem sentientes refert, & ego in meo Tract. De irregularitati. cap. 25. vbi pluribus rem hanc egi.

32 Sexto ¶ in excommunicatione

hanc non incidit, qui interficit eum Clericum, qui re ipsa degradatus est, nam tunc degradatus clericorum priuilegia vniuersa amittit, vt habetur in ca. degradatio. in fine. de pen. lib. 6. 88. p. il. r. n. v. p. ni

33 Septimo ¶ in excommunicationem hanc non incidit Clericum interficiens, vbi quis eum inuenit turpiter aut cum vxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, vt inquit DD. communiter, Syl. in verb. Excommunicatione 6. num. 6. versic. Decimo, ibi Distinguo. & Ioan. Tabien. in ver. Excommunicatio. 5. cas. 1. numer. 3. i. versicu. Octaua, ibi, vnde videtur simpliciter dicendum, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 84. versic. Vigesima, vbi cōmunem opinionem hanc esse testatur, & nonnulli alij, quos refert Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 365. de sentent. excommu. In excommunicationem hanc igitur non incidet Clericum interficiens ob prædicta. Et primo si turpiter cū vxore quis eum inuenierit. Vxoris autem nomine accipimus eam, quæ ducta est per verba de præsentibus hæc enim vera, & propria vxor est. argumen. capi. pen. de spons. iud. capitu. 1. & cap. si. de spons. du. atque sic sensit Glo. in capitu. 3. vbi materia hæc agitur in verb. Cum vxore. de sentent. excomm. & sequitur Abb. ibi. num. 9. versic. In Gloss. in verb. Et matre, & Mar. Soc. Sen. in capitu. peruenit. num. 345. eodem, & Sylu. in verb. Ex-

com.

communicatio. 6. num. 6. versicu. Ocauus. Item nomine vxoris cōprehenditur etiam ea, quæ pro vxore habetur, sed non est, utpote quis contraxit matrimonium cum muliere, qua cum contrahi non poterat ob aliquod impedimentum, quod ignorabatur, nam quamdiu impedimentū hoc ignoratur, matrimonii priuilegiis utitur, ac propterea eorum filii legitimi sunt, vt dicitur in cap. 2. & in cap. prolatum, & in c. peruenit, & in c. ex tenore, qui fil. sint legit. & hoc casu etiam cum interficiens excusabitur, atque sic inquit nō nulli, quos refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in eod. ca. peruenit. nu. 359. versic. Item dubitatur circa prædicta. Tertio locum habet non solum, vbi inuenit rem habentem cū vxore, & ob id in ipso actu, uerum etiam etsi in amplexu, & de osculatione, vel in præparatione ad copulam, utpote quoniam penulam, femoraliaque depoluerat atque sic inquit Socin. in cita. cap. peruenit. numero 364. cum sequen. versic. ulterius dubitatur, & Sylu. in eod. versiculo. Decimò, ibi. Et secundum Martin. Nauarr. eod. cap. 27. nume. 84. vbi de communi DD. sententia testatur. Et probatur in cit. cap. 3. de sentent. ex com. illis verbis, Turpiter inuentum, nā sine dubitatione inueniēs maritus quem aut vxorem amplexantem, aut osculantem, aut præparantem se ad rem habendam cum ipsa, turpiter inuenit,

ex quo igitur verba legis huic conueniunt, ergo & dispositio conuenire debet. argum. leg. 4. §. toties. ff. de damnis infectis. Quartò locum habet, vel post actum ibi tunc reperiat, tum quod vere dici potest, & tunc turpiter inuentum cum vxore, tum quod, quæ sunt incontinenti, videntur inesse. argum. l. lecta. ff. si cert. pet. nam & fur manifestus dicitur, non solum inuentus, dum factum tacit, verum etiam quousque rem furtiuam non detulit, quo destinauit, vt dicitur in Instit. de fur. paulo post princip. atque sic sensit etiam Mar. Socin. Sen. in eod. cap. peruenit. numero 366. nam ibi ait, si constet per aliqua signa factum compleuisse, percutientem clericum hunc in excommunicationem non incidere. In omnibus igitur his casibus interficiens Clericum in excommunicationem non incidit. Excipitur tamen, ubi maritus curasset per vxorem, ut talis veniret ad ipsam, nam quod suadente diabolo id facit, & dolo malo, ob eam rem in excommunicationem incidit ipsam interficiens, atque sic concludunt nonnulli, quos refert Mar. Socin. Sen. in eod. capit. peruenit, nume. 373. cum sequ. versic. Item aduerte, & Nauar. & Tabien. in cit. locis, & facit l. is cuius. §. si vir infamandæ. ff. de adult. nam punitur vir, qui infamandæ vxoris suæ causa adulterum subiecit, ergo

go idem & hic. Item in excommunicationem incidit mea sententia, ubi inuenisset eundem cum uxore, qua cum diuortium fecit, nā tunc ius, quod in ipsa habebat, amisit, & ob eam rem ad eum ipsius cura non pertinet. argument. cap. culpæ. de regul. iur. Tertio in excommunicationem incidit, ubi cum sponsa de futuro inuenisset, nam quod uxor non est, & de uxore loquitur cit. capitul. 3. de sentent. excommun. & ex diuersis non fit illatio. argumen. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & sumus in pœnis & odiosis, ob eam rem hic non excusabitur. Quarto excipitur, ubi inuenisset cum uxore alterius, esto uxor filij esset, nam cita. capitul. 3. loquitur de uxore propria, cuiusmodi uxor filii non est, ut per se patet, & argumen. §. affinitatis, in Instit. de nupt. Quinto, ubi colloquentem tantum cum uxore inuenisset, nam tunc interficiens in excommunicationem incidet, ut inquit Host. & Ioan. And. quos refert, ac sequitur Socin. in cita. cap. peruenit. num. 369. uersic. si quis ergo inueniret, quamuis limitetur ibi, ut per Socin. Postremo excipitur, ubi non incontinenti interficeret, tunc enim & non alias excusabitur, ut ait Iureconsult. in l. quod ait lex, §. quod ait. ff. de adult. & DD. cit. omnes inquit, & Soc. in eodem capitul. peruenit. numero 346.

Cum matre idem qui inuentum interficit, in excommunica-

tionem non incidit, ut habetur in cit. cap. 3. de sentent. excommun. iūct. prædictis, etenim & huic parat Canon, quoniam tam iustum dolorem comprimere non potuisset existimatur. argu. l. Gracchus. C. de adulte. & l. si adulterium cū incestu. §. imperatores. uersicu. Eiqui. ff. eod. & l. 3. §. si tamen maritus. ff. ad Sylla. & ut no. Glo. in eodem capitu. 3. in uerb. turpiter, & cit. auctores in antecedenti regula.

Hæc autem regula locum habet, non solum ubi cum matre legitima, & naturali Clericum inuenit, uerum etiam et ubi cum naturali tantum, nam & hæc mater est. argumen. l. quisquis litigandi. §. parētem. iunct. l. seq. ff. de in ius uoc. etenim lex simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. argum. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. atque sic sentiunt non nulli, quos refert, ac sequitur Maria. Socin. Senio. in eodem capitu. peruenit. numer. 355. cum sequē. uersicul. Sed quæritur. Quare uel incestuosa mater sit, idem dicemus.

At quid si mater turpem uitam agat, & meretrix sit, an filius tunc inuentum turpiter cum ipsa interficiens pœnam hanc euadet? Ego cenfeo pœnam hanc ipsum euadere, si conetur matrem suā ab hac uita amouere, & ob id cauet, ne quemquam admittat, nam & hic iustus dolor est, & eo grauior, quo matris intempe-

ran-

rantia, atque impudentia maior est.

Excipio tamen, ubi filius non curaret hoc de matre, nam si sinneret admitti aliquos, aliquem vero inueniens interficeret, non ob eam causam, sed ob aliud odium illum interficere cēferetur, & sic in excommunicationem incidere.

Secundo excipitur, ubi adoptiua mater est, filius enim adoptiuus interficiens inuētum turpiter cum ipsa in excommunicationē incidit, nam citat. cap. 3. de sentent. excommuni. loquitur de inuento cum matre, quę ratione sanguinis cōiuncta est, declarat hoc, verbū illud Consanguinitatis, ergo non comprehendit adoptiuam matrem, inclusio enim unius, alterius exclusio est. argumen. capitu. non. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iudic. atque sic sensit Mar. Socin. Sen. in eodem capit. peruenit. nu. 356. & Nauar. in Man. capitu. 27. nu. 84.

Postremo excipitur mater spiritualis, quę aut de fonte baptisimi leuauit, aut in confirmatione, nam et si contrahitur spiritualis cognatio, ut habetur in cap. 1. de cognat. spirit. lib. 6. & apud Trid. Synod. sess. 24. cap. 2. de reforma. matrim. non tamen comprehenditur in eod. capitu. 3. de sentent. excommu. ut scilicet in excommunicationem filius nō incidat, qui inuentum cum huiusmodi matre interficit, tum quod consanguini-

nea non est, quod requirit cit. ca. 3. ob uerbum illud Consanguinitatis, tum quod sumus in correctoriis, ergo strictior interpretatio facienda est, tum quod non afficitur tanto dolore filius ob turpitudinem huiusmodi matris, sicut afficeretur, si esset mater naturalis, ex quo igitur nec uerba canonis, nec ratio huic conuenit, ergo nec dispositio. argument. l. quarta. §. toties. ff. de damn. infect. & leg. pen. §. penult. ff. de iur. & fact. ign.

Cum sorore itidem inuentum interficiens in excommunicationem hanc non incidit, ob ci. cap. 3. de sent. excom. Id quod locum habet, esto naturalis soror tantū sit. Item uterina, uel consanguinea, nam ex quocunque latere cōiuncta sit, soror est, & cit. capitu. 3. simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. argument. l. de pretio. ff. de public. in rem act. Excipitur autem primo, ubi soror meretrix esset, ut uidimus supra de matre meretrice. Postremo ubi esset soror adoptiua, ob rationes quas diximus de matre, & multo magis, atque sic DD. quoque sentiunt, quos refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in eodem capitulo. peruenit. num. 356. uersi. sed quęritur circa prædicta, de sentent. excom.

Cum filia demum si quis talē inuentum interficiat, excommunicationem hanc euadet, ob cit. cap. 3. de sentent. excom. Id quod locum

locum habet non solum, si interficiat inuentum turpiter cum filia legitima, & naturali, verum etiã et si cum naturali tantum, cum ob iustum dolorẽ, quo affici potest inueniendo etiam cum filia naturali tantum, tum quod sic sentiunt DD. quidam relati a Socin. in eodem capitu. peruenit. numer. 355. cum sequent. versic. Sed quæritur nunc.

Excipitur tamen primo, vbi filia meretrix esset, sicut excepimus supra de matre.

Item excipitur, vbi filia adoptiua est, tum quod cit. cap. 3. de sentent. excom. loquitur in consanguineis, ob verbum illud Consanguinitatis, tum quod nõ tanta iniuria infertur, atque sic inquit Socin. in eod. capi. peruenit. numero 356.

Tertio excipiuntur casus, quos excepimus supra de vxore ob easdem rationes, scilicet vbi pater curasset, vt talis esset turpiter cum filia. Item, vbi ex intervallo interficeret, postea quam scilicet ad actus extraneos ventum est, incontinẽti ergo interficere oportet, in continenti autem dicitur, dum in eo actu inuentum prosequitur, esto in prosequendo multum temporis ponat, vt habetur in l. quod ait lex. ff. de adulter.

Quarto excipitur, vbi cum nepte, & deinceps quis turpiter inuentum interficeret, nõ in excommunicationem incidet, quandoquidem, et si nomine filia omnes

descendentes intelligi voluit Innoc. in eod. cap. 3. in fine. Contrariam tamen sententiam Glo. amplexata est ibi in versic. Matre, & hoc ob eam rationem, quoniam minor iniuria fieri videtur, quam opinionem uti verissimã, & communiter receptam ego etiam sequor, & hoc ob eam rationẽ, quoniam in ulteriori gradu facultatẽ hanc Ecclesia concedere noluit, Cæterum, dicitur enim in cita. c. 3. quod si in stupro, vel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipsum ita proxima consanguinitatis linea non contingit, cæperit, aut in eum violentas manus iniecerit, non erit a sententiã illius excommunicationis immunis. Hæc ibi, si igitur immunis non est ab excommunicatione, qui manus iniicit in inuentum turpiter cum aliqua, quæ ipsum inuenientem non ita proxima consanguinitatis linea contingit, sicut superiores, quæ sunt Mater, Soror, & filia, ergo in excommunicationem incidet, qui manus iniicit in inuentum turpiter, aut cum nepte, aut cum alia, non enim hæc ita consanguinitatis proxima linea attingunt sicut superiores.

Atqui an soror turpiter inuentum cum sorore interficiens excommunicationem hanc euadet? Et quid de matre interficiente turpiter inuentum cum filia? Ego censeo neutram in excommunicationem incidere, tum quod et si canõ cit. cap. 3. masculi tantum mentio

nem

nem facit in versic. Nec ille cōpellendus est, tamē masculinum concipit femininum, vt habetur in leg. prima, & ibi not. ff. de verb. sign. tum quōd ob frequentiore vsum masculini mentionem facta (non enim mulieres ob sexus fragilitatem ad hæ agenda faciles esset solent) at vbi lex de duobus casibus vnus tantum mentionem facit ob frequentiore vsum, alterum exclusisse nō censetur, vt tradunt DD. in l. i. C. de rapti. virg.

Verum quid, si quis eundem cum filio sic inuentū interficiat, an excommunicationem hanc euitabit? Videbatur dicendum excommunicationem ipsum nō euitare, quandoquidem non fit mentio filij, sed filia, in cit. ca. 3. de sentent. excomm. ergo dispositio eius canonis non videtur locum habere cum filio. argu. leg. de pretio. ff. de publ. in rem actio. Atqui contraria sententia amplexanda est, vt scilicet & sic inuentum interficiens in excommunicationem non incidat. Primò, quia difficilius iustus hic dolor, & tam turpis iniuria coerceri potest in tali casu, quam in superiori, & sic ratio dispositionis eius citat. ca. 3. locum habet, ergo & dispositio locum habere debet. argu. cap. cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. aqu. Præterea filia mentio facta est, & non filij, quoniam

frequentius hoc contingere potest, & de filio tantam turpitudinem suspicari non decebat, ergo perinde est, atque si id expressum fuisset. arg. l. vnic. & ibi Gloss. in verb. Sponsam. C. de raptu virgin. & DD. Tertio facit pro hac sententia, quoniam etsi quatuordecim causæ numerantur, ob quas licet patri filium exheredare in §. aliud quoque capitulum, in auth. vt cum de appel. cognos. & in auth. non licet. C. de lib. prat. tamen & ob alias causas illis similes, & multo magis grauiores permittitur patri filium exheredare, vt de communi sententia testatur Ias. in cita. auth. num. 6. & Michael Crass. in Tractatu suo receptarum sententiarum in §. testamentum. qu. 42. num. 2. ergo idem & hic, nam & sine dubio grauior iniuria est, vt per se pater. Postremò facit, quoniam si legislator de hoc interrogatus fuisset, sine dubitatione sic concludisset ob iniuriæ grauitatem, & delicti atrocitatem, ergo perinde est, atque si id expressisset, vt tradidit Glo. communiter recept. in l. tale pactum. §. si. ff. de pact. neque igitur in hoc casu in excommunicatione quis incidit.

Quid itidem si pater, maritus, fraterue turpes personæ sint, an priuilegium hoc habebunt? Ego censeo ipsos illud habere, non enim cessat in ipsis iustus dolor.

S Quid

Quid itidem si per alium id faci-
 ciant? Ego censeo in hoc casu sic
 distinguendum esse. Aut Pater, et
 xempli gratia, invenit cum filia
 hunc talem turpiter, & in hoc ca-
 su, si conveniat cum filio, qui est
 frater eius mulieris, vel cum eius
 marito, si maritum habet, id posse
 se, nam quisque homo per se id
 facere potest, ut supra diximus, et
 ego & simul, cum diversa ratio con-
 trarium non suadeat, sed eadem
 sit, & ob id eadem quoque dispo-
 sitio esse debeat, argumen. cit. cap.
 cum dilecti. de confirmat. vel. vel
 inutil. Aut convenit cum alio ex-
 traneo, quibus facultas haec per-
 missa non est, & in hoc casu id non
 posse censeo, nam ob eam rationem
 id permittit lex patri, & prae-
 ditis, quoniam existimavit sepius
 ob amorem, quem erga suos ha-
 bent, ab huiusmodi iniuria se rem-
 peraturos, quae ratio in aliis ces-
 sat, ergo & dispositio cessare de-
 bet, argum. capitul. cum cessante.
 de appell. repugnata tamen ibi. 2.
 cum ibi not. ff. de iurisd. omn. iud.
 videas ergo additiones ad cit. c.
 3. de sentent. excommunic. Ex
 his iam patet, quando clericum
 simplicem, Eccl. que personam per-
 cuitens, in excommunicationem
 non incidat. Ad reliqua venia-

**Verf. Mutilantes, Vulneran-
 tes, Percutientes.**

*Mutilantes, Vulnerantes, Percutientes
 Cardinalem in excommunicationem
 incidunt.*

Hae tres causa exprimentur
 quamobrem Cardinalem ob-
 scandentes in excommunicationem
 hanc incidunt, scilicet ubi aut eos
 mutilant, aut vulnerant, aut per-
 cutiunt. Et quoniam quid sit mus-
 tilare, declaravimus in Cap. 9. in
 versic. Mutilant, & quid sit Vulne-
 rare, vel percutere per se constat,
 & diximus supra Cap. 10. in ver-
 sic. Vulnerantes, ob eam rem re-
 gulam breuem tantum ponamus.

In excommunicationem hanc
 igitur incidunt etiam, qui Car-
 dinalem aut mutilant, aut vulne-
 rant, aut percutiunt, ut habetur
 in versiculi proposito, quae regula
 eiusdem modis, quibus superior,
 pro rei qualitate amplificatur, &
 coarctatur. Quare nihil est, quod
 praeterea huc addamus.

**Verf. Capientes, Carceran-
 tes, Detinentes.**

S V M M A.
Carcerare quid sit.

2 Carcer cur inuentus.

3 Detinere quid ſignificet, & quomodo differat a carcerare.

4 Carcerantes Cardinalem, aut ratione alia detinentes in excommunicationem incidunt.

Hic tres alie cauſe numerantur, quomolibet offendentes Cardinalem in excommunicationem hanc incidunt, ſcilicet vbi eum aut capiunt, aut in carcerem conſiciunt, aut alias detinent, ut habetur in verſicu. propoſito. Et quoniam quid ſit Capere per ſe factis conſtat, ideo qua ratione differat Carcerare a verbo Detinere, quatenus ad rem noſtram pertinet, breuiter explicemus. ¶ Carcerare igitur niſi aliud eſt, quam publica auctoritate aliquem in aliquo loco poſitum, ne auſugiat, euſtodire, ¶ nam carcer ob id inuentus eſt, vt habetur in capitulo quamuis. de poſ. lib. 6. & in l. 7. & tot. tit. de cul. rer. & priuatum carcerem

3 nemini licet habere. ¶ Detinere vero ſpecialim ſumptam ſignificat de facto aliquem detinere; & ad priuatas perſonas pertinet. argu. in ſ. in verb. Detinere, & in verb. Detinerent, & in multis alijs locis eius tituli. de eo, per quem factu erit, quo minus quis in iudic. ſiſt.

2 Ex quibus patet, qua ratione Carcerare, ac detinere inter ſe differant, præterquam quod Detinere aliud etiam ſignificat, quod & hic locum habere poteſt, ut dixi in Cap. 9. verſicul. Detinent. Differt

etiam verbum hoc Detinere genericum ſumptam a verbo Carcerare, ſicut differt genus a ſpecie, nã omnis qui aliquem in carcerem conſicit, detinet, non autem e con trario quem quis detinet, in carcerem habet, vt patet ſepatet. & probatur iuribus ante citatis. Hijs præmiſſis, iam regulam de more ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, ¶ qui Cardinalem aut in carcerem conſiciunt, aut ratione alia detinent, ut habetur in verſicu. propoſito, & ſic vel ut priuata perſona, vel vt publica quis id faciat. Quæ regula iisdem modis, quibus ſuperior, amplificatur, & coarctatur. Quare, ſi auctoritate Romani Pontif. id faciant, penam hanc euadunt. Si quoque

ut ſe tueantur, tantumdem. ¶ In eodem ſine eum detinerent, ſi ne damnum quid ipſe pateretur, & ſi non dolo malo, nam in excommunicationem, quis non incidit, niſi ſibi mortifere peccatur, argumen. capitul. nullus, & capitul. ne omo. Episcoporum. tit. que ſ. 3. Ergo hic non incident, ex quo dolo malo id non agunt, & ob id non peccant. Sed de hoc factis, ad alia

ueniamus. iam gloſ. non eſt. ¶ In gloſ. de poſ. lib. 6. tit. 7. ¶ In gloſ. de cul. rer. ¶ In gloſ. de priu. carcerem ¶ In gloſ. de poſ. lib. 6. tit. 7. ¶ In gloſ. de cul. rer. ¶ In gloſ. de priu. carcerem ¶ In gloſ. de poſ. lib. 6. tit. 7. ¶ In gloſ. de cul. rer. ¶ In gloſ. de priu. carcerem

¶ In gloſ. de poſ. lib. 6. tit. 7. ¶ In gloſ. de cul. rer. ¶ In gloſ. de priu. carcerem ¶ In gloſ. de poſ. lib. 6. tit. 7. ¶ In gloſ. de cul. rer. ¶ In gloſ. de priu. carcerem

**Ver. Vel hostiliter insequen-
tes.**

- S V M A.*
- 1 Insequi aliquem duobus modis contin-
git.
 - 2 Hostiliter insequi quid sit.
 - 3 Insequi hostiliter quibus modis quis
dicatur.

Hic alia causa refertur, quam
breui offendens Cardina-
lem in excommunicationem hanc
incidunt, quæ est, ubi hostiliter
eum insequuntur, quam excom-
municationem ut dilucidior
habeamus, tria præmittenda sũt.
Primum, quid sit insequi, & quot
modis dicatur quis aliquem in-
sequi. Alterum, quid sit hostiliter
insequi. Tertium, quibus modis
hostiliter quis insequatur.

- 1 Quoad primum igitur, Inse-
qui dicitur ille, qui alium præeun-
tem sequitur, ut sensit Navarr. in
confi. 71. nume. 4. de sent. excom.
hic autem accipitur insequi pro
persequi, ut ratione quæpiam of-
fendat: duobus modis autem quis
aliquem insequi dicitur. Primo
iuste, & non dolo malo, ut habe-
tur in c. si ea. 27. q. 4. & in cap. 1. d.
46. & in ca. exhibita de homicid.
Quare iudex, qui facinorosos ho-
mines insequitur, iuste ipsos in-
sequi dicitur. Secundo loco iniu-
ste, & dolo malo quis aliquem in-
sequitur, ubi cõtra ius, & ut dam-

num iniuste inferat, insequitur, si-
cut in casu nostro. Verbum igitur
hoc indifferens est, ac propterea
& in bonam, & in malam partem
accipi potest, & de hoc primo sa-
tis.

- 2 Quoad secundum, scilicet quid
sit hostiliter insequi, Geminianus
in c. felices in principio, num. 5. de
pen. lib. 6. inquit illum hostiliter
insequi Cardinalem dici, qui in-
sequitur illum sicut capitalis ho-
stis, vel quando insequitur publi-
ce, vel manifeste, quæ declaratio
mihi non satisfacit, adhuc enim
quæro quæ ratione capitalis ho-
stis insequatur. Ego igitur hostili-
ter quem insequi eum dico, qui ali-
quem iniuste insequitur, vel quod
personam eius, quem insequitur,
offendat, iniuria ve, aut dedecore
afficiat, vel rebus spoliet, hoc enim
hostes faciunt, ut experientia re-
rum magistra docet, qui ergo ob
id Cardinalem insequitur, hostili-
ter eum insequi dicatur. Et de se-
cundo satis.

- 3 Quoad tertium, scilicet modi, & ra-
tiones, quomobrem quis insequi-
tur, ea esse cenleo, videlicet vel ut
interficiat, vel mutilet, vel vulne-
ret, vel percutiat, vel capiat, vel
in carcerem cõiciat, vel detineat,
vel ut rebus suis spoliet, e suis ve
locis exturbet, honorem ve laedat,
his enim modis hostiliter quis in-
sequitur. His sic præmissis, iam re-
gulam ponamus.

S V M M A.

- 1 *Hostiliter insequentes Cardinalem in excommunicationem incidunt.*
- 2 *Telum torquens in Cardinalem lapide ve coniciens in excommunicationem incidit, esto eum non attigerit.*
- 3 *Obsidens Cardinalem, ut eum capiat, uel ut interficiat, insultumue faciens ad ædes Cardinalis ob easdem causas in excommunicationem incidit, esto nihil damni dederit.*
- 4 *Insequi uolens Cardinalem, sed penitenti ductus non insequens, in excommunicationem non incidit.*
- 5 *Obsidens Cardinalem, quo illum infamet, an in excommunicationem incidat.*
- 6 *Verba contumeliosa in Cardinalem dicens in excommunicationem non incidit.*

L.

S Explicatis præmissis, iam quando in excommunicationem hanc incidat, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui Cardinalem hostiliter insequuntur, ut in versic. habetur. Quæ excommunicatio afficit, esto nihil damni inferant, & sic nec interficiant, neque mutilent, aliud ve ex prædictis faciant, sed prædicta facere conentur, nam sat est, ut hæc agere aggrediantur, ac conentur. Et hoc ob eam rationem, quoniam sic uo-

luit Bulla, atque sic sensit etiam Viu. in sua Syl. opin. 88. numer. 7. versi. Licet. & Nauarr. in Man. ca. 27. num. 97. versic. Declaratio prima, nam quoniam in cap. felicit. de pœn. lib. 6. excommunicantur, qui Cardinales insequuntur, ob eam rem ait per simplicem eam insecutionem insequentem in excommunicationem eam incidere (quæ uis per talem insecutionem in excommunicationem quis non incidat per cap. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. sed opus sit, ut re ipsa violentæ manus in Ecclesiasticam personam iniiciantur, & sic conatus ibi non sat sit) ergo & hic, ex quo excommunicantur hostiliter insequentes, esto nihil damni dent, in excommunicationem hanc incident.

- 2 *Quare, qui telum in Cardinalem torserit, quiue lapidem coniecerit, ipsum insequens tamen, esto ipsum non attigerit, tamen in excommunicationem hanc incidet, sicut etiam, qui cursu eum capere contenderit, & non cepit, ad summam simplex conatus puniatur, esto alias non puniatur ordinaria pœna, ut diximus in Tractatu nostro de Censuris, capitul. 9.*
- 3 *§. fin. in Tab. 1. † Qui itidem Cardinalem obsiderit, quo eum detineat, ne exire inde possit, hac pœna obligabitur, esto nihil damni sequatur, sicut etiam si insultum fecerit ad ædes Cardinalis, quo Cardinalem interficeret, aut mutilaret, aut caperet, atque*

fic sensit de obsidente Gemin. in citat. capitu. felicis, in princip. numero 6. versic. Quid si aliquis, & sequitur Ancharan. eod. numero 1. versic. Tertio no. Et ob insecutionem igitur simplicem, vt dixi, insequentem excommunicatio hæc afficiet. Quæ regula eisdem modis, quibus superiores, amplificatur, & coarctatur.

- 4 Excipitur tamen, † vbi solam quis pararet se ad insequendum Cardinalem, sed tamen insecutus deinceps non est, nam Bulla excommunicat insequentes, cuiusmodi non est, qui ad insequendū se parat, vt per se patet, sicut nec qui parat se ad arborem ascendendum, aut ad currendum, hic currit, aut ascendit.

Immo nec in excommunicationem hæc incidet, qui armatus iuit, vt insequeretur, sed pœnitentia ductus insequi noluit, vtpote iuit, vt obsideret ædes Cardinalis, & posteaquam illuc peruenit, eum pœnituit, & discessit, oportet enim vt ratione quapiam insecutus sit, quo in excommunicationem hanc incidat. Qua ratione, qui aliquo vadit, vt Cardinalem interficiat, pœnam hanc euadit, si posteaquam illuc peruenerit, eum pœnituit, secus autem si aliquid agere cœperit, vt pote, si fores effregerit, ipsum ve fugientem insecutus sit.

- 5 Excipitur quoque, † vbi quis obsidet Cardinalem, quo verecūdiam ipsi inferat, atque sic sensit

Innoc. in cap. nuper. de sentent. excomm. & inquit Gemin. & Anchar. in eod. capitu. felicis, in citat. locis. Tu tene contrarium ob versic. Capietes, Carcerantes, detinentes.

- 6 Excipitur quoque, † vbi uerba tantum contumeliosa in Cardinalem dicta sunt, nam in excommunicationem hanc non incidunt talia dicentes, vt dixit Viu. in sua Syl. opi. 88. nã persecutio factū, & non uerba significat. Sed iam ad reliqua transeamus.

Versic. Necnon ea mandantes.

S V M M A.

- 1 Mandatum quid sit.
- 2 Mandatum a iussu differt, & a precepto.
- 3 Preceptum a quo fiat.

IN hac parte alia causa refertur, quamobrem in excommunicationem incidunt, qui Cardinales offendunt, quæ est, vbi mandant aliis prædicta fieri, scilicet, vt ipsos Cardinales vel interficiant, vel mutilent, vel vulnerent, vel percutiant, vel capiant, vel in carcerē coniciant, vel detineant, vel hostiliter insequantur, hæc. n. ea sunt, quæ supra habentur. Verum, quo rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittendū est, quid sit

fit mādatum. Item quomodo dif-
ferat a iussu, nec non a praecepto.
Tertio an, quod hic dicitur de
mandante, locum habeat in iubē-
te, & praeceptante.

1 Quoad primum igitur manda-
tum nil aliud est, quam contractus
verbis initus, quo committitur vo-
lenti aliquid agendum gratuito,
vt colligitur ex Gloss. Rubr. ff.
mand. iunct. §. pen. & fin. in Instit.
eod.

2 Quoad secundum autem mā-
datum a iussu differt, quoniam
mandatum, vt diximus, liberum
est quoad ipsum susipientem in
initio, iussus autem, quoniam pro-
priē fit a parente liberis, & a do-
mino seruis, ob eam rem necessi-
tatem quandam habet, vt dixit
Glos. in l. 1. in verb. Quemadmo-
dum. ff. quod iussu, & in §. sed hoc
iure, in verb. iussu, in Instit. de at-
til. tut.

3 Praeceptum vero fit ꝑ a iudice,
& ab habente iurisdictionem in
eum, cui praeceptum fit. argu. l. le-
gis virtus. ff. de leg. sentit hoc Ia-
so. in l. omne verbum. n. 2. C. com-
mu. de leg. quamuis alterum pro
altero usurpatur.

Quoad rem nostram autem ni-
hil interest a quo mandatum, prae-
ceptum, iussusve fiat, nam exce-
pro Romano Pontif. vel priuata,
vel publica persona sit, vel man-
det, vel praeceptat, vel iubeat vnū
ex praedictis, in excommunicatione
hanc incidit ob easdem ra-
tiones, & sic tertium propositum

habemus. His praemissis, iam re-
gulam de more ponamus.

S V M M A.

8 Mandans alicui, ut Cardinalem interfi-
ciat, uel mutilet, uel vulneret, uel per-
cutiat, uel capiat, in carcerem coniciat,
uel ut hostiliter insequatur, in excom-
municationem incidit.

I.

¶ Praemissis explicatis, iam qui
in hanc excommunicationē
incidunt, videamus. ¶ In ex-
communicationem hanc igitur
incidunt etiam, qui mandant ali-
quid ex praedictis in Cardinalem
fieri, ut pote vel vt interficiatur,
vel mutiletur, vel vulneretur, uel
percutiatur, vel capiatur uel in
carcerem coniciatur, vel ut quis
hostiliter eum sequatur, vt dicitur
in versic. iunct. principio cap-
etenim. & qui mandat violentas
manus in ecclesiastic. personam
iniici, in excommunicationem in-
cidit, ut habetur in cap. mulieres
§. fin. & ibi not. Abb. in princ. & F. e-
li. & Mar. Socin. Sen. num. 10. vt
Quinto not. de sentent. excom. m.
idem Socin. in cap. peruenit. n. 1.
31. versic. Octauo eod. idque
merito, nam & qui per alium faci-
t, ipse
facere videtur. cap. vt famæ
§. ult.
eodem. cum sim. cit. ibi a
Glo. in
uer. auctoritate. & Panor. 1
numero
10. versic. Et facit hoc ad
quastio
nem, & ca. qui facit per
alium. de
reg.

regu. iur. lib. 6. & c. cum quis. de sent. excom. eod. lib. & l. si mandato meo. §. non solum. ff. de ini. Quare, qui aut interficiendum, aut mutilandum, aut vulnerandum, aut percutiendum, aut persequendum, aut in carcerem condiciendum, aut detinendum Cardinalem mandauit, in excommunicationem hanc incidet, nam esto in pœnis simus, tamen ex quo per Bullam sic cautum est, tolerari debet. arg. l. prospexit. ff. qui, & à quib. manum.

Quæ excommunicatio afficit tam ipsam mandantem, quam mandarium, vt supra probauimus.

Item afficit, quodcunque mandatum sit, scilicet vel iustus, vel præceptum, quamuis non eandem naturam hæc habeant, nam mandatum non semper necessitatem significat, sed reliqua duo ex sua natura necessitatem habent. arg. l. 1. & ibi Glos. ff. quod iussu. & l. 1. ff. quod cum eo, & l. e. si mandato. ff. mandat. vt dixit Mar. Socin. Sen. in c. ad audientiam. num. 280. cum seq. versic. Sexagesimo de homicid. veligitur pater, vel dominus, vel iudex id imperet, patrem non est. Huic repugnant quæ diximus de remigibus, supra.

Tertiò afficit excommunicatio hæc, esto, qui mandatum exequitur, timore mortis id faciat, ut potè minatus est princeps alicui mortem, nisi Cardinalem interfi-

ciat, non enim excusabitur quandoquidem potius mortem obire quam mortiferè peccare debet, ut habetur in c. sacris, de iis, quæ vili metusve cau. fiunt.

Postremò afficit excommunicatio hæc in oibus casibus, quos in antecedentibus regulis vidimus, sicut etiam exceptiones omnes eas habet ob easdem rationes, quas in ipsis posuimus. Verum quò rem hanc cognitam omnino habeamus, quæstiones nonnullæ explicandæ ac dissoluendæ nobis sunt. Primum quando hic mandans in excommunicationem incidat, an scilicet statim atque mandatū hoc dedit, an vero postquam mandatum effectum est. Deinde, quid iuris si mandantem mandati pœnituit. Tertiò, quid si moriatur mandans, antequam mandarius mandatum executus sit. Quartò, an mandarius mandatum exequens & ipse in excommunicationem hanc incidat. Quintò quid si mandarius alteri id mandat, an primus mandans in pœnam hanc incidat. Postremò, si mandatum quis dedit, vt verberaret, mutilaretve tantum, an in excommunicationem incidat mandans, si mandarius eum interficiat. His enim explicatis quæstionibus absolutè rem hanc habebimus, id quod in sequent. præstabitur.

S V M M A.

- 1 Mandans offendi Cardinalem an in excommunicationem statim incidat, an post mandati executionem.
- 2 Mandans Cardinalem offendi, si mandati eum pœniteat, an in excommunicationem incidat, si nihilominus mandatarius mandatum exequat.
- 3 Mandans offendi Cardinalem, si interim moriatur, an in excommunicationem incidat, si post eius mortem mandatarius rē exequat.
- 4 Mandatarius exequens mandatum ipse factum de offendendo Cardinalem, an in excommunicationem incidat.
- 5 Mandatarius mandatum de offendendo Cardinalem per se non exequens, sed per alium, an in excommunicationem incidat.
- 6 Mandans alicui, vt Cardinalem uerberet, mutilet ve, an in excommunicationem incidat, si mandatarius Cardinalem interfecit.
- 7 Mandans, ut Cardinalem aliquem offendat, an in excommunicationem incidit, si alium offendat.

II.

Sex quæstiones explicandas nobis proposuimus, iam primam agrediamur, scilicet quando mandans offendi Cardinalem in excommunicationem incidit.

1 Quoad hanc igitur † breuiter

concludendum est, ubi mandatarius delictum commisit, tunc mandantem in excommunicationem incidere, non autem antea, tum quod ex mandato mandans non obligatur, nisi mandatarius executus sit. arg. §. is, qui exequitur, in Instit. de mandat. & l. 3. cum simil. ff. eod. tum quod, nec qui mandatum suscepit, in excommunicationem incidit, antequam rem perfecit, ergo nec mandans, atque sic sentit Ange. in verb. Excommunicatio. §. num. 31. versic. Mandans etiam, & Syl. eod. §. 5. n. 5. versic. Tertio cum quis, & apertius Nauarr. in Man. cap. 27. num. 51. versic. Adde, quod refert, & de quæstione hac satis.

2 Quoad alteram verò quæstionem, † scilicet quid iuris sit, si mandantem mandati pœnituit, vt dilucidiorē quæstionem hanc habeamus, nonnulla eius capita, quæ ab omnibus recepta sunt, & quæ dubitatione carent, præmittamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit mandans, quem mandati pœnituit, vbi re integra mandatum reuocauit, & mandatarius de hoc certiore fecit, nam ex quo reuocauit legitime mandatum, nulla causa est, quamobrem in excommunicationem incidat, quippe quia mandatum tollitur, ut dicitur in §. recte, in Instit. de mandat. & in l. si uerò non remunerandi. §. si mandauero. ff. eod. quando

doquidem si tunc delictum mandatarium committit, non ui mandati, sed sponte id facit, etenim nec irregularis fit, qui mandatum de homicidio faciendo dedit, si mandatum sic reuocauit, quamuis mandatarium homicidium deinceps commiserit, vt inquit Specul. quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in cap. ad audientiam. num. 293. q. 73. de homic. de quaestione hac igitur nulla est apud DD. dubitatio.

Secundo loco pro certo etiam habetur, & omnes fatentur e contrario mandantem in excommunicationem incidere, esto ipsum mandati poenituerit, si cum posset, & id animaduerneret, mandatum non reuocauit, nam hic dolo non caret, quo casu in excommunicationem quis incidit, vt sensit Innocen. in cap. mulieres. de sent. excom.

Tertio pro certo habetur hunc apud Deum excusatum esse, si delictum sequatur, posteaquam ipsum mandati poenituit, modo quantum potuit, ut mandatarium certiozem faceret, elaborarit, & hanc opinionem tenuit speciatim Barto. Brix. in q. venerali. qu. 89. ubi eam disputauit, & sequitur Glo. in cap. cum quis. de sent. excomm. lib. 6.

Quarto hunc, qui mandati poenituit, sed certiozem mandatarium non fecit, certiozemve facere non potuit, irregularem tamen fieri, si sequatur aliqua deformatio, nam

quo quis irregularis fiat, fat est, vt in culpa sit. Hinc qui mandauit cuiuspiam, vt suum inimicum interficeret, mutilaretve, & ante executionem pacem cum inimico iniit, quo casu tacito saltem mandatum reuocatum censetur, irregularis tamen fit, modo directe, indirecte ve mandatarium de hoc certior factus non sit, vt dixit Specul. quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 43. de sent. excom.

Quinto pro certo etiam habetur hunc mandantem, quem mandati poenituit, in excommunicationem non incidere, esto mandatarium certiozem non fecerit, vbi mandatarium ratione quapiam nouit ipsum mandantem mandati poenituisse, nam ex quo scit mandatum sublatum esse, cur certior fiat, causa nulla est. capitul. qui certus. de regul. iur. libro sexto, & leg. 1. in fine. ff. de contrahend. empt.

His igitur sic pro certo habitis, de quibus DD. non dubitant, restant duo casus, qui dubitationem nonnullam habent. Primus quid si mandans non potuit mandatarium certiozem facere de reuocatione, & mandatarium id ignorans mandatum executus est. Alter si id non animaduertit. In his igitur quaestionibus variae DD. sententiae sunt. Gloss. in capitu. mulieres. in verb. Auctoritate. versi. Sed pone. de sent. excomm. hunc in excommunicationem incidere censuit,

si

si mandatum non sic reuocauit, vt reuocatio ad ipsum mandatarium peruenerit. Et hoc ob eam rationem, quoniam mandans ex mandato obligatur, quod executus est mandatarius, qui reuocationem ignorauit, ut habetur in l. si mandassem, ff. mandat. & in ca. mandato. de procur. cum simil. cita. ibi a Gloss. Hæc ratio mihi non probatur, nam idcirco in illis iuribus actio ipsi mandatario datur, qui de mandati reuocatione certior factus non est, ne damnum iniuria patiatur ex mādato, quod suscepit, atque executus est, ut dicitur in cita. l. si mandassem, & in c. reatē, in Instit. eo. at hic non iniuria damnum patitur, quādoquidem mandatum illud ut de re turpi non valebat, neque illud suscipere, exequiue debebat. argumen. S. illud quoque, in Instit. eod. ratione igitur hæc opinio hæc non nititur. Quare contrariam opinionē, vt hic in excommunicationē non incidat, sequitur Innocen. in eod. cap. mulieres. Et hoc ob eam rationem, quoniam vt quis in excommunicationem hanc incidat, dolus requiritur, at hic non adest dolus, ex quo eū mandati pœnituit, & mandatarium certiozem facere non potuit. Tertio fuit opinio distinguentium, & primo Hostiē. qui ait, si quo tempore eum pœnituit, certiozem mandatarium facere non potuit, opinionem Innocen. veram esse, alias non. Hæc distinctio locum non habet, nam simpli-

citer hic quæritur, ubi non dolo id fecit, vel quia non potuit, vel quia id non animaduertit, an in excommunicationem incidat. Altera fuit opinio Bart. Brix. in cita. quæstio. 89. qui ait quoad Deum non peccare, sed apud Ecclesiam in excommunicationem incidere. Hęc opinio quoad primā partē dubitationem non hēt, ut supra diximus, & facit cap. a nobis. 2. de sentent. excomm. quo autem ad alteram partem falsa est, nā ex quo Ecclesia iustitiam fouet, argumēt. capit. erit autem lex. distinct. 4. & hunc mandati huius pœnituit, excommunicatione non obligabitur, quādoquidem pro regula habetur in excommunicationē aut per legem, aut per generales sententias latam quem non incidere, nisi ubi mortifere peccauit, ut in Tractatu nostro de Censuris de communi DD. sententia conclusimus, & facit capit. nemo Episcoporum, & capitul. nullus, 11. q. 3. Quid igitur concludendum? Ego ab opinione Innocen. discedendum non censeo, vt scilicet hic in excommunicationem nō incidat. Et hoc ob rationem proximē allatam, quoniam hic mortifere non peccat, & dolo caret, ut dixit Innocen. quo casu cessat excommunicatio. Et de quæstione hæc satis, quæ disputatur a DD. in capit. cum quis. de sentent. excomm. lib. 6. & in eod. capitul. mulieres, & per Mar. Socin. Sen. in citat. capit. peruenit. uerfi. Nono quæritur. num. 40. de sentent.

sent. excomm. iam ad tertiam quæstionem veniamus.

3 Tertia quæstio est, † quid iuris, si is, qui Cardinalem aliquem interficiendum mandavit, interim moriatur, & post eius mortem mandarius rem exequatur, an in excommunicationem mandans incidat. Hanc quæstionem absolui-
mus in Tractatu nostro de censuris, in Tab. 2. capitu. 17. §. 2. num. 5. ob eam rem, ne actum agamus, hac omitta, ad aliam veniamus.

4 Quarta quæstio est, † an mandarius ipse, ex quo alieno nomine facit, mandatum exequens, in excommunicationem incidat. Hanc quæstionem, ut paucis absoluamus, concludimus & ipsum sine dubitatione in excommunicationem incidere, nam sic not. Abb. in cap. mulieres, in initio. de sentent. excommu. idque merito, mandatum enim hoc recipere non debuit, ut rei turpis, & ob id receptum non obligavit. arg. en. §. illud quoque, in instit. de mand. & l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. cod. etiam si iureiurando confirmatum sit, ob capitu. non est obligatorium, de regu. iur. libr. 6. cum simil. no. ibi a Gloss. Quare nec excusantur filii, si in hoc obtæperent parentibus, nec serui, si obediant dominis, atque sic sensit Gl. in eodem capitu. mulieres. in verb. Auctoritate, ibi. Sed videtur, quod ille, & cum ea transeunt communiter DD. ac de quæstione itidem

fatis.

5 Quinta quæstio est, † quid iuris, si mandarius ipse mandatum per se non exequitur, sed alteri exequendum mandat, an mandans prior in excommunicationem incidat, nam qui mandatum exequitur, quicumque sit, in excommunicationem ipsum incidere constat, sicut etiam qui secundo id mandavit. Videbatur igitur dicendum primum mandantem in excommunicationem non incidere, & hoc ob eam rationem, quoniam delictum non is commisit, cui committendum mandavit, sed alius. argument. l. diligenter, ff. mandat. Quod autem incidat, suadere videtur, quoniam ipse huius delicti causa fuit, si enim ipse id non mandasset, mandarius ille per alium id faciendum non curasset, etenim & qui est causa causæ, est causa causati. arg. l. manumissiones. ff. de manumiss. Quid igitur concludendum? Ego censeo hunc in excommunicationem incidere, cum ob rationem proxime allatam, tum quod si socios ad id agendum mandarius adhibuisset, quia per se id facere non auderet, sine dubitatione mandans in excommunicationem incidisset, ergo idem, si per alium totum id fecit. Nec obstat cita. d. l. diligenter, quasi fines mandati excesserit, nam immoderatus ipse non est, quandoquidem interfecit, & si per alium, quod ipsi mandatum fuit. Excipio tamen, ubi id expresse commisisset.

de

ne per alium id faceret, tunc enim
mea sententia in excommunicatione
nem non faceret, ex quo id nec
tacito, nec expresse mandauit,
immo expresse prohibuit.

6. Postrema questio est quid iu-
ris, si quis mandauit, ut tantum
verberaret, mutilaretve, manda-
tarius vero interfecit, an, ex quo
mandatarius aliud fecit, in ex-
communicationem mandans in-
cidat. Ego censeo ipsum in excō-
municationem incidere, nam, &
si homicidium factum est, quod
mandans non mandauit, tamen
quod illud factum plures partes
habet, & quod fieri posse cogita-
re debebat, ac potuit, ob eam rē
in excommunicationem incidit.
Id quod locum habere censeo,
etiam si venens interfecit. argu-
e. fin. de homicid. lib. 6. & vt asse-
ruit Mar. Socin. Sen. in capit. ad
audientiam. nu. 288. de homicid.
At quid è contrario, si quis man-
dauit, ut interficeret, mandata-
rius vero solum mutilauit, aut vul-
nerauit, an in excommunicatione-
nem mandans incidet? Ego cen-
seo, & in hoc casu ipsum mandan-
tem in excommunicationem in-
cidere, tum quod qui vult conse-
quens, & antecedens sine dubio
vult, arg. l. illud. ff. de acquir. hæ-
red. ac hic voluit interfici, ergo
& vulnerari, & verberari, vt per
se patet, sunt enim hæc media, p-
quæ homicidium sæpius fit, tum
quod vulnera, & percussiones
sunt partes quodammodo homi-

cidii, ex quo igitur voluit homi-
cidium, & sic totum, ergo & par-
tes, in toto enim pars est. argum-
c. plus. de reg. iur. lib. 6. & l. in to-
to. ff. de reg. iur.

7. Verum quid si Titius Seio
mandet, vt ex tribus Cardinali-
bus simul ambulatibus unum
certum percutiat: Seius autem a-
lium, an in excommunicationem
mandans incidet? Concludendū
breuiter est mandantem in ex-
communicationem non incide-
re, nam de suo mandato percul-
sus ille non est, ex quo alium per-
cutiendum mādauit, ergo de
mandato non tenetur. arg. l. dili-
genter. ff. mandat. & §. is, qui. in
Instit. eod. atque sic tenuit Ioan.
de Deo, quem refert, ac sequitur
Mar. Socin. Sen. in c. peruenit. n.
44. vers. Sed pone circa p̄dicta.
de sent. excomm. ac de materia
hac satis, ad alia transeamus.

Verf. Vel rata habentes.

S P M M A.

1. Rati habitio quid sit.
2. Rati habitio duobus modis fit.
3. Ratum habentes delictum commis-
sum in Cardinalem in excommu-
nicationem incidunt, quæ excommu-
nicatio, quousque pateat, decla-
ratur.
4. Ratum habens animo tantum deli-
ctum aliquod in Cardinalem com-
missum in excommunicationem nō
incidit.

5 Rg.

5 Ratum habens delictum haud nomine suo in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit.

6 Ratum habens delictum in Cardinale commissum, ubi prius illud improbauit, in excommunicationem non incidit.

IN hac parte refertur alia causa, quam obrem offendentes in predictis Cardinalem, in excommunicationem incidunt, quæ est, ubi prædicta nomine suo gesta, rata habent, nam si quis aut interfecit, aut mutilauit, aut vulnerauit, aut percussit, aut cepit, aut in carcere coniecit, aut detinuit, hostiliterve insecutus est nomine tuo Cardinalem, & tu deinceps ratum id habuisti, in excommunicationem hanc incidet. Verum quo hanc re dilucidiores habeamus, præmittenda duo sunt. Primum rati habitio quid sit. Deinde quot modis rati habitio habeatur, id est quot modis ratum quid quem habere appareat.

1 Quoad primum igitur Rati habitio nil aliud est, quam comprobatio alicuius facti nomine meo gesti me non mandante, ut probatur in c. ratum, & in c. rati habitio nem. de reg. iur. libr. 6. & tot. tit. ff. rem rat. hab.

2 Quoad secundum autem Ratum habetur quid duobus modis, verbis, & factis. Verbis expresse probando factum nomine suo, exempli gratia dicendo, rem gra-

tam mihi fecisti, vel nihil mihi operatus contingere potuit. Factis autem, si deinceps, qui delictum tale commisit, ceteros quis habuit, amicusque ei factus est, eique aliquid donauit, ad summam quocumque signo id significet, nam & factis, animus declaratur, argument. §. pauonum, versicul. In his, in Instit. de rer. diu. His præmissis, iam regulam ponamus.

3 In excommunicationem hanc igitur incidit, qui delictum aliquod ex prædictis in Cardinalem ab aliquo nomine suo factum comprobauit, & ratum habuit, ut habetur in proposito versicul. Idem quoque habetur de eo, qui ratum habuit iniunctionem manuum violentam in Ecclesiasticam personam factam, in capit. cum quis, de sentent. excommuni. lib. 6. nam. & hic in excommunicationem incidit, ut ibi habetur, & not. communiter DD. & Abb. in capitul. mulieres. num. 8. versic. Et in fine, Glor. & Felin. num. 6. versic. Not. quod ratificato de sentent. excommuni. in antiq. & Syl. in verb. Excommunicatio 6. §. 5. versic. Tertio prope finem, & Ange. in verb. Excommunicatio. §. num. 37. versicul. Ratum habens, & Nauarr. in Man. capitul. 27. num. 70. versic. Ratum habens. Ratum igitur habens delictum tale in excommunicationem incidit, idque merito, nam rati habitio mandato comparatur, ut habetur in cap. rati habitio. de reg. iur. libr. 6. at mandans in excommuni.

implicationem incidit, ut supra vidimus, ergo & ratum habes. Quare, si aut filius, aut servus, hic nomine domini, ille patris, quid tale in Cardinalem committit, & deinceps dominus, paterve ratum habuerit, in excommunicatione hanc incidit.

Quare excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in antecedentibus regulis posuimus.

Secundo afficit etiam, si post multum temporis, posteaquam delictum commissum est, quis ratum habeat, nam Bulla tempus non praescribit, ergo nec nos praescribere debemus arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Postremo afficit, quacumque ratione quis ratum habeat, nihil in interest de modo, dummodo habeamus effectum, argument. capitul. cum quid. de regul. iur. libro sexto. Hae tamen regulae exceptiones nonnullas patitur, praeter alias in superioribus regulis allatas.

4 Nam primo in excommunicationem quis non incidit, ubi animo tantum rem ratam habuit, & sic signo exteriori aliquo, ac propterea neque verbis, neque factis id significavit, nam esto quis id animo probet, non idcirco tamen in excommunicationem incidit, quandoquidem Ecclesia non iudicat de occultis. capitul. erubescant. distinct. 32. & cap. ex tu. de simo. not. Mar. Socin. Sen. in ca-

pitul. patro. num. 3. de sentent. excomm. atque sic dixit Host. quem refert, ac sequitur Glo. in eodem capitul. cum quis. in verb. tuo nomine, nam hunc quoad Deum ligatum esse ait, quia scilicet mortis peccat, approbando delictum, non autem quoad Ecclesiam militantem, qua non iudicat de occultis, idem dixit Ioann. Tab. in verb. Excommunicatib. 9. cas. r. num. 42. vers. Sed quid dicendum, & Mar. Socin. Senio. in capitul. peruenit. num. 55. cum seq. vers. Sed pono, de sentent. excomm. & generatione de Censuris nos id probavimus in Tractatu nostro de Censuris, capitul. 9. §. fin. Tab. r. facit quoque dictum Glo. in fine, in capitul. quod semel. de regu. iur. lib. 6.

5 Secundo in excommunicationem hanc non incidit, ubi nomine tuo delictum factum non est, nam esto illud ratum habueris, tamen in excommunicatione non incidit, ut habetur in cita. capitul. cum quis. Si vero, dicitur enim de iniectioe violenta manuum in clericum facta, iniectio eadem tuo nomine non sit facta, tunc licet pecces ratum habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis illius vinculo enodaris, cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum. Haec tibi, ex quibus proposita sententia apertissime probatur. Facit quoque capitul. ratum. de regul. iur. lib. 6. & not. id Felin.

in

in c. mulieres. num. 6. uersic. not.
quod ratificatio.

Tertio in excommunicationem
hanc non incidit, ubi etsi nomine
suo factum id est, tamen quis ratū
non habet, sed improbat. argum.
cit. capitul. cum quisa. contrario
sensu, idque merito, alioquin in al
terius manu esset conicere quem
in excommunicationem etiam si
ne peccato, quod iniquum est. ar
gumen. cap. non debet. de regul.
iur. lib. 6.

6 Verum quid si quis ab initio
factum improbauit, deinceps ve
ro illud probauit, an in excommu
nicationem hanc incidet? Hanc
questionem posuit Feder. de Se
ni. in cons. 238. incipen. Scribatis,
& ibi sensit hunc in excommuni
cationem non incidere, eundem
sequuntur Anchara. in cit. c. cum
quis. nu. 5. uersic. Quæro, & Gema
nu. 7. eod. uersicū. & Maria. Socini.
Sen. in capitu. sicut tuis. numero
17. de Simo. Hanc opinionem ego
etiam sequor, tum quod factum
intelligitur de prima uice. argu.
laboues. § hoc sermone. ff. de uer
bor. signifi. tum quod sicut statim
approbando in excommunicatione
nō incidit, esto deinceps illud im
probat, ita & in initio improban
do excommunicationem euitabit,
esto deinceps illud probet, ut qd
operatur propositum in propo
sito. operetur oppositum in oppo
sito. argum. l. fin. §. si. ff. de leg. 3. mo
do tamen non dolo malo impro
bauerit.

ni

Postremo in excommunicatio
nem non incidit ratum habens,
nisi post rati habitionem, non au
tem ex quo delictum factum est,
ut dixit Gloss. in cita. capita. cum
quis, in uerb. Incurris, & sequun
tur ibi DD. Anchara. numero 3.
uersic. Tertio not. regulam, & Phi
lipp. Fran. uersicū. In glo. in uerb.
incurris, & Gemin. num. 6. & Tab.
in uerb. Excommunicatio. 5. cas.
1. nu. 43. uersicū. Sed quando erit
iste excommunicatus? Idque me
rito, nam in excommunicatione
quis non incidit, nisi ubi mortife
re peccat. argumen. capitul. nemo
Episcoporum, & capi. nullus. 11.
ques. 3. & hic antequam ratum ha
buit, in hoc non peccauit, ergo
nec in excommunicationem inci
det. Nec obstat, si dicatur per rati
habitionem, ad tempus delicti re
trotrahi, nā excommunicatione nō re
trotrahitur, ut in Tractatu nostro
de Censuris probauimus. Post ra
ti habitionem igitur tantum in ex
communicationem incidet, si ta
men ante delictum consilium hu
iusmodi sibi communicatum pro
babit, tunc statim incidet, sed non
tanquam ratum habens, sed ve
lut consulens, uel ut mandans,
sed de hoc satis, ad alia ueniam
mus.

Vers

Verf. Seu præstantes eis auxilium.

S V M M A.

- 1 *Auxilium quodnam sit.*
- 2 *Auxilium multis modis præstari potest.*
- 3 *Auxilium ferentes iis, qui in Cardinalem delictum aliquod ex dictis committere uolunt, in excommunicationem incurrunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.*
- 4 *Auxilium præstantes iis, qui delictum aliquod in Cardinales committere uolunt, quando in excommunicationem non incurrunt.*

IN hac parte refertur alia causa, quamobrem in excommunicationem hanc quis incidat, quæ est, ubi quis auxilium fert iis, qui prædicta, vel aliquid prædictorum in Cardinales committunt, scilicet qui auxiliū fert, aut ad ipsos interficiendos, aut mutilandos, aut percutiendos, aut capiendos, vel ad aliquid aliud supradictorum. Quam rem ut dilucidiorrem habeamus, præmittendum prius est, auxilium ferre in quibus consistat, quatenus ad rem nostrā pertinet.

- 1 *Auxilium igitur ¶ est adiuumentum ope, ac re alicui præstitum. Dixi autem ope, ac re, quo ostendatur, qui uerbis iuant, non contineri sub hac clausula de auxilio, sed sub alia de consilio, & fauore.*

ut probatur in l. in furti actione. §. ope. ff. de furt. & l. sape. in fine. ff. de verb. sign.

- 2 *Item ope ac rebus ¶ multis modis auxilium præstari posse sciendum est, ut pote si sciens arma dedit ad Cardinalem offendendum, si sciens dedit venenum ei qui Cardinalem interficere veneno uolebat. argumen. l. 1. ff. de fidei. Item si sciens pecuniam subministravit, quo arma emeret, vel aggressoribus daret. argument. l. si sciens. ff. de parricid. atque sic sensu Glo. in capitu. mulieres. §. fin. de sentent. excommun. & sequitur Soc. ibid. numer. 50. quæst. 11. sensu hoc et Nauarr. in Man. capitu. 27. numer. 78. versic. Sexta declaratio. Qui itidem homines, & satellites ad id accommodauit. Qui funes, manicasque ferreas ad ipsum constringendum dedit, & ad eum custodiendum carcerem concessit. Ad summam, vel subministret quis instrumenta ad prædicta delicta in Cardinales committenda, vel homines, qui ipsi opem ad id ferant, vel pecuniam, quibus omnia hæc parentur, opem ferre hic dicitur.*

At quid si socius eius fiat, an auxilium hic ferre dicitur? Nauarr. in Man. capitu. 27. numer. 67. versic. Septima, in fine, id sensisse videtur. Ego autem sic distinguendum censeo. Aut hic iuit cum eo, qui tale delictum committere uoluit, & etiam adiuuit, vel vulnerando, vel capiendo, vel aliquid

T hu.

huiusmodi agendo, & in hoc casu tanquam principalem hunc in excommunicationem incidere censeo. Aut iuit quidem, sed solum suam presentiam prestitit, nihil autem preterea fecit, sed erat illi paratus ad opem ferendum, si res id postulasset, & in hoc casu auxilium hunc ferre censeo. arg. eorum, quæ dixit Bart. in l. qui seruo. §. si duo. ff. de furt. & nos alibi in hoc opere. His præmissis, iam regulam ponamus.

3. In excommunicationem hanc incipitur incidunt, qui auxilium ius ferunt, qui in Cardinalem aliquid ex prædictis committere uolunt, ut habetur in versu.

Hæc autem regula, & excommunicationis locum habet, quacumque ratione auxilium feratur, multis enim modis ferri potest, ut præmissimus, & Bulla de modo ferendi non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Postremo afficit excommunicationis hæc in omnibus casibus, quos in prioribus regulis posuimus.

Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus in excommunicationem hanc quis non incidit, &

4. Primum, ubi quis huius rei inscius hæc prestitit, ut pote vel arma, vel socios, vel pecuniam, nã in excommunicationem hanc non incidet. arg. cap. Apostolicæ. de cler. excomm. in. & c. si. de con-

stit. lib. 6.

Secundo excipitur etiam, ubi ad delictum sciens prædicta accommodauit, sed ignorans tamen contra Cardinalem tale delictum parari, nam qui percussit clericum, quem laicum esse existimabat, in excommunicationem non incidit, ut habetur in cap. si vero quis. de sentent. excomm. ergo idem & hic ob eandem rationem arg. ca. cum dilecta. de confir. uti. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil.

Tertio excipitur, ubi et si auxilium prestitit, nihil tamen deinceps actum est, nam nec ij, qui delictum illud committere uolebant, incidunt, ergo multo minus qui auxilium eis tulerunt, etenim nec furti tenetur, qui opem tulit, nisi factum secutum sit, ut habetur in l. si quis uxori. §. neq. uerbo. ff. de furt. & in leg. quissert. no. ff. eod. & habetur in l. sape. in fine. de verb. sign. atque sic dixit in re nostra Martinus Alfonso de Viuald. in Candelabro. part. 2. in explanatione Bullæ Conz. Dominici. cal. 11. nu. 89. & Jacobo de Grassi. ibid. libr. 4. decis. cal. consc. nu. 103.

Postremo excipitur, ubi post delictum factum quis ipsis operem tulit: Bulla enim loquitur de iis, qui operem ferunt ad delictum committendum, ergo non de iis, qui post delictum commissum, inclusio enim unius alterius exclusio est. arg. c. nonne. de præsum. & l. cum

cum prætor. ff. de iud. Sed iam ad alia transeamus.

Versi. Consilium.

S V M M A.

- 1 Consilium præstare quid sit.
- 2 Consilium dare quot modis contingat.
- 3 Consilium dans, ut quis Cardinalem interficiat, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque patet, declaratur.
- 4 Consilium renocans, quod dederat, ut Cardinalis offenderetur, quando præstet, ac liberet a pœna.

In hac parte refertur alia causa, quam obrem in excommunicationem hanc quis incidit, quæ est, ubi consulit, ut quis Cardinalem aut interficiat, aut mutilet, aut aliud quid agat ex prædictis antea. Quam rem, ut faciliorem habeamus, præmittendum est, quid sit consilium præstare, & quot modis in hoc contingat consilium præstari.

- 1 Quoad primum igitur consilium præstare nihil aliud est, quod ad rem nostram pertinet, quam suadere, monere, instigare, suggerere, ut aliquid ex prædictis contra Cardinalem quis molatur, vel qua ratione, & modo fiat, sic enim de consulente ut furtum quis faciat, inquit In recôlat. in l. in fur. si. consilium autem. ff. de fur. sic

de consulente, ut quis in clericum manus iniiciat, dixit Mar. Socii. Sen. in c. petuenit. num. 51. versicu. Duodecimo. de sentent. excomm. & Syl. in verb. Excommunicatio. 6. num. 5. versic. Quartum, ibi. Sed tamen verba talia fuerunt, & Narr. in Man. cap. 27. nu. 78. versic. Sexta declaratio. Hoc igitur est consilium dare.

- 2 Quoad secundum & duobus modis contingit consilium dari. Primum, ut delictum aliquod ex prædictis committatur. Deinde docendo modum, quo possit illud committi vel facile, uel sine periculo. In his igitur duobus modis consilium præstari potest. His præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit & qui consilium præstet, ut Cardinalis interficiatur, mutiletur, & ut aliquid aliud ex prædictis in ipsum fiat, ut habetur in versic. proposito, iuncto initio Capituli.

Quæ excommunicatio afficit, cuiuscunque rei gratia consilium præstet, vel ut delictum committatur, uel de modo, quo committatur, nam Bulla simpliciter loquitur, nec distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de prætor. ff. de publ. in rem act. Quis autem afficitur excommunicatio hæc, vel indirectè quis consuluerit aliquid contra Cardinalem, ut pote sciebat in quadam turri esse Cardinalem, & ob eam rem ut interficeretur, sua sit, ut bombat-

da admoderetur, & turris vastare
tur, quo facto Cardinalis interfe-
ctus est. Idem si dixit aliquibus ex
suis, quos sciebat delictum tale
commisuros, vel credere debe-
bat, vellem, si possem vindictam
sumere de tali Cardinali ob iniu-
riam ab ipso in me illatam, nam si
amici eius quid contra Cardina-
lem fecerint, in excommunicationem
incidit.

Tertio afficit excommunicatio
hec, vel post multum temporis ii,
quibus consilium hoc dedit, con-
siliium exequantur. argument. eo-
rum, quæ dixit Innoc. in capit. ad
audienciam. num. 2. versicu. Item
non interest. de homicid. & Mar.
Soc. Sen. num. 316. q. 78. & Abba.
in fine. eod. de homici. In his igitur
casibus in excommunicationem
quis incidit, iam ubi ex consi-
lio in excommunicationem quis
non incidit, explicemus.

Primum igitur in excommuni-
cationem hanc non incidit, qui
consilium dedit, ubi quod consu-
luit, nec factum est, nec facere il-
lud conati sunt, verba enim cum
effectu intelligenda sunt. argumē.
l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisque
iur. Præterea in his casibus neque
ii, quibus consilium est datum, in
excommunicationem incidunt,
ergo nec qui consilium dedit, nam
nec furti tenetur, qui consilium
ad id dedit, nisi furtum factum
sit. l. si quis uxori. §. neque verbo.
ff. de fur. & l. sape. in fine, ff. de ver-
bor. sign. atque sic dixit Alfon. de

Viual. in Candelabro. part. 2. in ex-
positione Bullæ Cœnæ Domini
cas. 11. num. 89. & Iacob. de Grafs
libro 4. decis. cas. consc. in exposi-
tione Bullæ Cœnæ Domini. num.
103.

4 Secundo loco in excommuni-
cationem non incidit, ubi ante fa-
ctum, consilium reuocauit, etenim
nec irregularis efficitur, qui ho-
micidium consuluit, si sequatur
homicidium, posteaquam legiti-
me consilium reuocauit, ut dixit
Innocent. in cita. capi. ad audien-
tiam. num. 2. versicu. Item non in-
terest, & sequitur Abb. ibi in fine,
& Mar. Socin. Sen. num. 316. ques-
78. ergo multo minus in excom-
municationem incidet, ex quo fa-
cilius quis irregularis fit, quam in
excommunicationem incidat, ut
antea diximus. In reuocando au-
tem consilio non sat est simplici-
ter reuocare consilium, & certio-
rem facere sum, cui consilium
datum est, sed rationibus contra-
rium suadere oportet, nam sicut
rationibus consilium dedit, & cō-
trariis illud tolli debet, vnam quæ
que tollitur enim eo mō, quo in-
ductum est, ut habetur in leg. ni-
hil tam naturale. ff. de regu. iur. &
capitu. 1. eod. in antiqu. Nec repu-
gnat, si dicatur, sat esse mādatum
reuocare, ergo idem & de consi-
lio, nam nihil hoc est, etenim
quod mandatum nostra causa da-
tur, ob eam rem sat est simpliciter
illud reuocare, nulla reuocatio-
nis causa reddita, ex quo manda-
tariis

arij nihil interest, ac consilio sua datur id, quod interest eius cui datur, atque idcirco, vt contrarium rationibus suadeat, necesse est, non enim facile consilium datum relinquet, cum sua interesse sibi iam persuasum sit, nisi contrarium rationibus suadeatur, atque sic dixit Innoc. in eodem capitul. ad audientiam. numero 3. versic. In eo autem, qui mandasset, & sequitur Socin. ibidem. nume. 317. qui & rationem, hanc communiter receptam esse testatur, idem dixit Bart. in l. non solum. §. si mandato meo. numero 21. versic. Quare, quare. ff. de iniur. Immo si necesse sit, vt certiore eum faciat, quem interficiendum consuluerat, id facere debet, modo eum non patrefaciat, qui interficere ipsum vult, vt dixit Innocent. ibidem.

Postremo in excommunicationem non incidit, vbi ex suo consilio delictum securum non est, sed ob aliud, vt pote iam constituerant eum interficere. Hoc tamen mihi non satisfacit, nam esto ob suum consilium id non sequatur, incidet tamen in excommunicationem, quoniam illis fauet, quod etiam per hanc Bullam prohibitum est, ut modo videbimus.

Vers. Vel fauorem.

- 1 Fauere quot modis contingat.
- 2 Fauorem prestans ad offendendum Cardinalem in excommunicationem incidit, qua regula, quousque pateat, declaratur.
- 3 Prohibere potens, ne Cardinalis offendatur, an in excommunicationem incidat.
- 4 Clamando, si quis opem ferre poterit Cardinali, an in excommunicationem incidat, si non clamauit.
- 5 Pecuniam an dare teneat ei, qui vult Cardinalem interficere, nisi pecuniam ei tribuam.
- 6 Sciens quem in mortem Cardinalis inspirasse, an in excommunicationem incidat, si id non patefecerit.
- 7 Bulla Pij V. excommunicantur, qui non patefaciunt conspirationem factam in Cardinalem.

IN hac parte alia causa referatur, quamobrem in excommunicationem hanc quis incidit, ubi scilicet ijs fauet, qui contra Cardinales aliquid ex dictis molitur, & sic ipsis fauet, aut ad interficiendum, aut ad mutilandum, aut ad aliquid agendum, quam rem ut dilucidior habeamus, pramittendum est quid sit fauere, et si de ipso egimus in ca. 1. in vers. Fautores.

- 1 Quoad rem nostram igitur sciendum est, fauere duobus modis

dis sumi, generatim, & speciatim. Generatim fauere significat, quacunque ratione, re, aut consilio, ratione uel alia quis aliquem iuuet, & sic omnis, qui aut auxilium, aut consilium præstat, de quibus iam antea actum est, fauere dicitur. Speciatim uero fauere is dicitur, qui præter auxilium, & consilium ratione alia fauet, ut pote eos commendando, laudandoque, retinendo eos domi, quousque delictum committatur, auctoritate fauendo, sic enim & is, cuius auctoritate quis in simplicem clericum manus violentas iniicit, in excommunicationem incidit, ut habetur in cap. mulieres. §. 1. de sent. excom. ibi. Sed eorum auctor, & ut dixit Gloss. in cap. quantæ. in verb. consentientes. eod. sic & irregularis efficitur Episcopus excommunicatus, qui auctor est, ut coram se diuina fiant, ut habetur in c. illud, & ibi nct. Abb. de cler. excom. min. & facit Clem. grauis. de sen. excom. Fauere quoque is dicitur, qui consultus de hoc delicto faciendo, illud nõ disuasit, etenim, & delicto commissio, si mors, mutilatio uel intercedat, irregularis efficitur, ut inquit Inn. & nonnulli alii, quos refert, ac sequitur Mar. Soc. Se. in c. ad audientiam. nu. 352. qu. 96. de homicid. Item, qui assistit dum delictum committitur, ne quis impedimento sit, arg. cit. c. quantæ. de sent. excom. Et qui

assistit, ut post delictum eos recipiat, & qui paratos equos habet, quibus statim cum delictum commiserint, aufugiant; uel ad portas ciuitatis, domos uel astat, ne aggressi impediantur, hi omnes enim fauere dicuntur. Hoc præmissio, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, ¶ qui fauorem suum præstat ad delicta prædicta committenda contra Cardinales, ut habetur in versicu. iuncto initio Capituli.

Que regula eisdem modis, quibus antecedentes amplificatur, & coarctatur. Quare neque fauens in excommunicationem incidit, esto fauorem præstiterit, si nullum delictum ex prædictis commissum sit, nam nec is, qui delictum committere uolebat, in excommunicationem incidit, ubi delictum non commissit.

3 Verum quid ¶ de non prohibente cum posset, ne quid prædictorum in Cardinalem committatur, an hic in excommunicationem hanc incidit? Ego cenleo & hanc in excommunicationem hanc incidere, nam & hic fauere dicitur, ut habetur in ca. quantæ. de sent. excom. Quantæ præsumptionis, & teneritatis existat, dicitur enim ibi, in rectores Ecclesiæ manus iniicere violentas, & infra. Ne autem solos violentiæ huiusmodi auctores aliquorum præsumptio existimet, puniendos, fauentes, & consentien-

nentes pari pena plectendos catholica condemnat auctoritas, eos delinquentibus fauere interpretamur, qui, cum possint, manifesto facinori desunt obviare. Hæc ibi, si ergo fauere illi dicuntur, qui cum possunt, manifesto facinori non obuiant, ergo & qui prohibere potest, ne quid prædictorum contra Cardinalem committatur, fauere illud committentibus dicitur, & ob id in excommunicationem hanc incidet. Atqui, quod canonem eum, cap. quanta. DD. variè interpretantur, ob eam rem primò interpretationes communiter receptas, & minus dubias ponamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc incident ecclesiarum Præsides, alique laici iudices, qui potestatem, ac iurisdictionem habent in eos, qui in Cardinalem aliquid committere volunt, si cum possunt non reprimant, ne quid tale in ipsum committatur, nam iidem non prohibentes, ne in Ecclesiasticam personam manus violentæ iniiciantur, in excommunicationem incidunt, ca. si quis suadente diabolo. l. 7. q. 4. ob cita. c. quanta, quæ interpretatio in se vera est, nam ex officio ad ipsos curare pertinet, ne cuiquam iniuria inferatur. arg. c. fortitudo. l. 7. q. 3. & ca. duo ista nomina, ead. qu. 4. & in hoc nemo dissentit, atque sic dixit quoque Nauar. in Man. capi. 27. nu. 78. ver. Sexta declaratio.

ibi, Item, qui ex officio vbi de communi sententia testatur, ergo idem & in casu nostro.

Item in excommunicationem hanc incidunt non solum, qui iurisdictionem hanc habent, vt diximus, verum etiam & quouis alius, qui ipsos Cardinales defendere potest, sed dolo malo defendere prætermittit, nam sic de eo, qui non defendit, quominus in Ecclesiasticam personam quis manus iniiciat, dixit Innoc. in cita. c. quanta. quem DD. communiter sequuntur, vt refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. num. 7. ver. Extra Glossen enim illud cit. cap. quanta. generaliter loquitur, ergo & generaliter intelligi debet. arg. leg. de pretio. ff. de publi. iur. act. ergo idem & in casu nostro.

At quid de eo qui potuit operari, ne Cardinalis offenderetur, sed id omisit non dolo, sed aut negligentia, aut ne alieno negotio se misceret, an in excommunicationem hic incidet? Hæc est quaestio, quæ dubia existimatur in cit. cap. quanta. Innoc. tamen ibi, cuius opinionem communem testatur Soci. in excommunicationem hanc non incidere censuit, tum quod hic dolo caret, qui requiritur, vt in excommunicationem quis incidat. cita. cap. si quis suadente diabolo. l. 7. q. 4. quod significat uerbum illud suadente diabolo, tum quod, ex quo fauere hic dicitur, verbu

illud Fauere, significat consensu quendam dolosum, quem hic nō habet, vt in facto proponitur, ergo idem & in casu nostro, ex quo & in ipso requiritur, vt faueat, & vt dolus intercedat, & ob id mortiferum peccatum. arg. ca. nemo. Episcoporum. & c. nullus. §. i. qu. 3. In hoc casu igitur in excommunicationem hanc non incidet, si non prohibuit, quo minus Cardinalis offenderetur.

Non itidem in excommunicationem incidet, qui re vera prohibere nō potuit, quō minus offenderetur, vt exempli gratia erat agronus, qui pedibus consistere non poterat, quo casu quis excusatur. arg. l. si quis in graui. ff. ad Sylla. Item timebat sibi, ne offenderetur. arg. l. i. §. serui quōties. ff. eod. ibi, Ex eo, quod dixit, argumento sumpto à speciali. Item erat mulier, quae id ausa non est. arg. cit. vers. Ex eo. Item fecit quantum potuit, sed tamen prohibere non potuit, quomobrem quis excusatur, vt in simili habetur in cit. l. i. §. tulisse autem auxilium. ff. eod. Sicut etiam excusatur, qui, cum multi plures Cardinales offendere vellent, vni tantum Cardinali opem tulit, quoniam aliis non potuit. arg. cit. l. si quis in graui. §. si cum omnes domini. Item poenam hanc euadunt, qui ita oclusi fuerunt, vt vincula erumpere nō possent, atque opem ferre, arg. cit. l. si quis in graui. §. subuenitur eis.

Postremo, & qui esto opem ferret, nihil tamen profecturus erat ob eorum multitudinem, qui Cardinalem aggressi erant, atque sic sensit Bart. in simili in cit. l. si quis in graui. ff. ad Sylla. In his igitur casibus & huiusmodi aliis, & ad summam, qui delictum hoc impedire non potest, in excommunicationem hanc non incidit.

4 Verum quid, si clamando potuit opem ferre, an in excommunicationem incidet, si non clamauit? Ego censeo in excommunicationem hanc incidere, si ratione hac opem ferre se posse animaduertit, & non tulit, nam hic defendere posse dicitur, ut per se patet, & vt habetur in l. i. §. potuisse, & §. hoc rescriptum iū. l. cum dominus. ff. eod. ex omnibus igitur his concludo, si sine sua vitæ periculo subuenire clamando quis potest, ad subueniendum teneri, & non subueniendo, in excommunicationem hanc ipsum incidere. Nō tamen, qui potuit re ipsa opem ferre excusatur, si solum clamaret. arg. cit. l. i. §. si tamen. ff. ad Sylla.

5 At quid si quis vult interficere Cardinalem, si nisi ei aliquam pecuniarum quantitatem tribuā, an teneat prestare, vt liberem eum à morte? Gloss. in ea. l. d. 83. ait teneri quem ad liberandum à morte ob id, quod dicitur in initio eius distinctionis, & facis non satis est. d. 86. h. ac opinio-
nem

ñem sequuntur nonnulli alii, vt ait Mar. Soci. Sen. in c. ad audientiam. nu. 355. q. 98. de homicid. eamque opinionem potiore dicit, ac sequitur, eam quoque ipse amplector, vbi ratione alia id prohibere non potest. arg. ca. pasce. d. 86. quam tamen ab ipso recuperabit, alioquin mea sententia peccabit, ob cit. c. pasce, & in excommunicationem incidet ob cit. cap. quantæ. de senten. excom.

¶ At quid si quis scit quem in mortem Cardinalis conspirasse, an in excommunicationem incidet id non patefaciens? Ego censeo, vbi dolo id tacuit, in excommunicationem hanc incidere, vbi id patefacere potuit, nam hic non defendit, cum ratione hac defendere possit. arg. l. 1. §. potuit. ff. ad Syll. nam si clamare quis debet, ut supra diximus, ergo & hoc facere, vel igitur impedit, si potest, uel conspirationem hanc patefaciat, vide de hoc Soci. in c. ad audientiam. num. 353. qu. 97. de homicid. ita ego de iure ob cit. cap. quantæ. sensi, quæ opinio non modo non dubia est, sed verissima, quam postea probatam reperii per Pium V. in Bulla incip. Infelicitis seculi pericula miserati. lata anno 1569. Decimoquart. Calen. Januarii, Pont. sui anno Quarto, vbi quacunque ratione quis id nouit, vel ante, vel post delictum commissum patefacere debet, alioquin prætera-

lias pœnas in excommunicationem incidit. Et quoniam Bulla hæc non passim habetur, ob eam rem, quo dilucidior res fiat, huc etiam inferendam curauimus, quæ talis est.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei.
Ad perpetuam rei memoriam.

Infelicitis seculi pericula miserati, dolorem comprimere non valemus, quod nefarii homines, iustum sanguinem sitientes, ad illorum quoque perniciem infestiore animo incubant, quos spiritus Sanctus membra constituit præcipua Ecclesiæ Dei, quæ suo sibi sanguine acquisiuit. Magna igitur ratione post alios felicitis recordationis Bonifacius Papa Octauus de fratrum suorum consilio perpetua constitutione sancit, vt si quis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem hostiliter fuerit insecutus, aut percusserit, aut cœperit, aut mandauerit id fieri, sociusque fuerit facientis, factumque ratum habuerit, seu dederit consilium, fauorem, aut receptauerit, aut defendit scienter eundem tanquam læsæ maiestatis reus, perpetuo sit infamis, & præterea diffidatus, bannitus, & intestabilis. Omnia eius ædificia ruinæ perpetuæ subiaceant, nullus ei debita reddere, nullus ei in iudicio responde-

re teneatur, bonis omnibus fisco, vel reipublicæ applicatis. Item et feudis, beneficiis, & officiis spiritualibus, & temporalibus sit ipso iure priuatus, sed & ipse infectans excommunicationis sententiam incurrat, quam solus Romanus Pont. excepto mortis articulo valeat relaxare. Sed ne hæc quidem constitutio propter abdita conscleratorum consilia, omnino satis esse noscitur ad huiusmodi sacrilegia amplius prohibenda. Qui enim vim alicui inferre sibi proponunt, id secreto, in occulto, vt maxime machinantur, veluti impium illud facinus indicat in personam dilecti filij nostri Caroli tituli Sanctæ Praxedis presbyteri Cardinalis Borromæi, Ecclesiam Mediolanensem sanctissimis institutis studiose informantis proxime attentatum. Quæ res nos grauius commouet, vehementiusque excitat omnia exquirere, vt nobilissima corporis nostri partes vndique protegantur. Quibus enim præsidio erimus, quibus suppetias afferemus, quos denique rutabimur, si templi Dei bases, si clarissima Ecclesiæ lumina, si speciales filios, qui pro animabus populorū pro fide, pro iustitia, pro vnitæte peruigilant, inultos deseramus? Itaque sanctioni prædictæ de similibus tractatū nostrorum consilio adiuuantes, statuimus, vt quisquis, etiam a nudo consilio, aut simplici fauore, aut omnino a cæteris prædictis alienus, quempiam au-

torum, administratorum, vel confociorum coniurationis, siue conspirationis, aut commissi, committendive criminis in persona Cardinalis, illorumve fautorum, receptorum, vel occultatorum, siue exrenunciatione sibi protinus, vel per interpositam personam, aut si alteras facta, cognouerit, siue ex scripturis, ceteris, conatu, concursu, insidijs, alijsve signis, & iudicijs qualemcunque scientiam habuerit, vel etiam coniecerit, quiue horum quicquam intellexerit, quantumcunque res alias occulta sit, quamprimum id Romæ Pontif. si in Curia fuerit, sin autem ordinario loci, vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, etiam ipsi Cardinali properet revelare. Quicumque vero etiam non subditus, & omnino extraneus defecerit, cuiuscunque dignitatis fuerit, prædicto sic excommunicationis laqueo innodatus, pariterque maiestatis reus, infamiam, & omnes poenas prædictas eo ipso incurrat. Eadem nihilominus constitutione quo ad reliquas eius partes, ac cæteris omnibus sanctionibus canonicis, & civilibus, ad eandem coercionem editis, in suo robore duraturis. Porro, si quis ad sanctitatem reuerteris, rem adhuc incognitam retexerit, omni noxa penitus liberetur. Ceterum loci ordinarius secreto curet casum ad se delatum, prædicto Pontifici primo quoque tempo-

renunciare, & interim rem omnem a stirpe exquirere, & si necessitas tunc postulet, seculare quoque brachium adhibere. Sed ne quisquam horum ignoracione valeat excusare, iubemus presentes valuis Ecclesie Sancti Ioannis Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, vbi publicabuntur appendi, eisque de tractis, eorum exempla eo in loco relinqui, & ea pariter ab oib. locorum ordinariis in suis Ecclesiis, locisque insignibus promulgari. Quia vero difficile nimis esset ipsas præsentis, quocunque illas opus erit perferre, Volumus earum exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici, eiusve curiæ sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbi que gentium facere, quam ipsæ met præsentis facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre adiectionis, statuti, iussionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Dat. Romæ Apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimonono, Quartodecimo Calend. Ianuar. Pont. Nostri anno Quarto. Hæc igitur est Bulla,

cuius antea mentionem fecimus. Sed de Cardinalib. satis, ad alios Ecclesie Antistites, de quibus in hoc Capite agitur, veniamus, si quid enim de Cardinalibus reliqui fuerit, illud etiam explicabimus.

Versi. Ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos.

S V M M A.

- 1 Offendens uno ex prædictis modis aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Episcopus renuncians Episcopatum, Episcopalem dignitatem nihilominus retinet, & quid si renunciet dignitati, seu ordini.
- 3 Offendens electum in Episcopum an in excommunicationem incidat.

IN hoc capite excommunicari diximus eos, qui vno ex tresdecim modis offenderent vnâ ex sex personis hic expressis, videlicet aut Cardinales, aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos, aut Sedis Apostolicæ Legatos, aut Nuncios, & de offendentibus Cardinales egimus, iam de offendentibus Patriarchas, Archiepiscopos, Episcoposque agamus, & quoniam, quinam essent,

in

in initio huius Capituli posuimus, id eo regulam de ipsis quoque more nostro ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, ¶ qui Patriarchas Archiepiscopos, Episcoposve aut interfecerit, aut mutilauerit, aut vulnerauerit, aut percusserit, aut cepit, aut in carcerem coniecerit, aut detinuerit, aut hostiliter insecutus sit, aut hæc facienda mandauerit, aut facta rata habuerit, aut ad hæc facienda auxilium, fauoremve præstiterit, ut habetur in versicu. proposito, iunctis antecedentibus, & consequentibus huius Capituli.

Quæ excommunicatio afficit offendentes prædictos in omnibus casibus, quos antea in materia de Cardinalibus posuimus.

Item afficit hos offendentes ¶ esto Episcopus renunciauerit Episcopatu, & Patriarcha patriarchatu, & Archiepiscopus Archiepiscopatu, nam nihilominus Episcopalem dignitatem retinent, ac propterea & priuilegium arg. capitul. 1. de ord. ab Episc. qui renunc. episc. & ut ibi Abb. not. num. 2.

Tertio locum habet vel renunciauerit dignitati, seu ordini, nam hic renunciat executioni, & potestati ordinis Episcopalis exercendi, ut dixit Abb. in eod. capitul. 1. eod. num. 8. versic. Quid si renunciauerit simpliciter, retinet enim ordinem, & ob id ordines ab eo

collati ualent, ut sensit Abba. ibidem numero 3. versic. Not. quod in ordine, & habetur in eod. capitul. 1. Sed iam casus, in quibus in excommunicationem quis non incidit, qui hos offendit, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit prædictos offendens in casibus, in quibus Cardinales offendens eam penam euadit.

Item ¶ ubi quis offendit electum in Episcopum, vel prouisum de Episcopatu, sed nondum consecratum, nam, quod tunc Episcopus non est argumen. eorum, quæ dixit Abb. in capit. transmissam. de elect. ob eam rem nec priuilegium hoc habet, quod Episcopali dignitati tributum est. Quare, qui solus est electus, præsentatus, confirmatus, institutus, prouisusve, etiam si adeptus possessionem sit, tamē priuilegium hoc non habebit, antequam priuilegium hoc consecratione consecutus sit, ut dixit Nauarr. in Man. capitul. 27. num. 67. versic. Octaua, & Martinus Alfonso de Viual. in Candelabro. p. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. cas. 1. numer. 88. & vid. Felin. in capitul. eam te, de rescri. & Caietan. in Summ. in verb. Excommunicatio. capitul. 12. versic. secundus, & Tolet. in Bulla Coenæ Domini, Excommunicatio. 8. num. 3.

Non itidem Archiepiscopus antequam consecratus sit, & pa-

lium

lium acceperit; nam ante eius traditionem non consequitur plenitudinem Pontificalis officii, nec nomen Archiepiscopi, vt habetur in capitu. nisi specialis, & ibi not. Abb. numero 1. & num. 3. de au&. & vsu pal. Sed iam ad alia veniamus.

Verf. Sedisque Apostolicæ legatos, vel Nuncios.

S V M M A.

1 Offendentes Apostolicę sedis legatos, & Nuncios uno ex dictis modis in excommunicationem incidunt.

In hac parte referuntur duo genera personarum, scilicet Apostolicę Sedis Legati, & Nuncii, quos qui offendit vno ex prædictis modis, in excommunicationem hanc incidit, sed quoniam quoniam hi sint, in initio huius capituli id exposuimus, & quæ de aliis prædictis Ecclesię præsidibus dicta sunt, & in his locum habent, ob eam rem quæ huc pertinent, hinc sumemus, nosque ad alia iterum transibimus.

Verf. Aut eos a suis diocesis, territoriis, terris, seu dominijs eiicientes.

S V M M A.

- 1 Diocesis quid sit.
- 2 Territorium quid sit.
- 3 Terra in quam sententiam hic accipitur.
- 4 Dominium quid significet.
- 5 Summ quot modis accipiat, & inquam sententiam quoad rem nostram.

In hac postrema parte huius Capituli excommunicantur, qui eiiciunt Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedisque Apostolicę Legatos, vel Nuncios a suis diocesis, territoriis, terris, seu dominijs. Verum, quo excommunicatio hæc, quouque pateat, dignoscamus, præmittenda hæc sunt. Primum, quid sint dioceses, quid territorium, quid terra, seu dominium. Deinde, ex quo excommunicantur eiicientes prædictos a territoriis suis, illud Summ, in quam partem accipiat.

1 Quoad primum igitur diocesis apud ius Pontificum pro vniuersitate locorum plurium, quæ ad vnum Episcopum pertinet, & vno Episcopatu collocata sunt, proprie sumitur. arg. cap. 1. ibi. In diocesi suffraganeorum, & in aliis locis ibidem. de off. ordin. lib. 6. &

in

in capit. si Episcopus, & in capit. sequent. eodem siue loca illa eius diocesis vnus dominus temporalis, siue pluri sint. Diocesis quoque dicitur tota prouincia, que subiecta est uni Archiepiscopo, sicut etiam prouinciae omnes, quibus praest Patriarcha. etenim & totus terrarum orbis diocesis Romani Pont. dicitur. Hic autem sumitur pro diocesis Episcopi tã Cardinalis, quam Archiepiscopi, & Patriarchae.

2. Territorium autem ¶ est vnitas agrorum intra fines cuiuscunque ciuitatis, quod ab eo dictum quidam aiunt, quod magistratus eius loci intra eos fines terrendi, idest summouendi ius habent, ut dicitur in l. Pupillus. §. territorium. ff. de uerborum significatione ex quibus patet latius patere diocesim, quam territorium, nã diocesis plura territoria aliquando continet, cum territorium loci tantum loca contineat.

3. Tertia vero ¶ accipitur hic pro Vrbe aliqua, vel castro, vel oppido, vel Villa, cum suo territorio.

4. Dominium denique ¶ sumitur pro eodem, quatenus ad rem nostram pertinet, & ob id dicitur in Bulla, seu dominijs, quae dictio seu, declarationis nota est, & de primo factis.

5. Quoad secundum autem ¶ pro nomine illud suum, a quo eum nomen est, ut sensit Barto. in l. eum in testamento. ff. de aut. & argent.

leg. & in l. Quintus. §. argento. ff. eod. & in l. in leg. pecunia. numero 2. ff. si cer. per. Significat autem aliquando dominium, & proprietatem, ut habetur in l. 2. ff. de relig. & sumpt. fun. Significat etiam id, quod de facto teneo, ut dixit Bar. in Rubr. numer. 5. C. de uerbor. significatione. Significat quoque ea, quorum quis administrationem habet, & curam, ut Episcopus in rebus Ecclesiae, ut probatur per capitul. 2. iunct. Glo. in uerb. rebus suis de iur. reur. & ibi Feli. hoc sensit, & not. Abb. in capit. pro illorum, numero 2. de praebend. Significat demum ea, in quibus quis iurisdictionem habet, ut not. Abb. in cit. capitul. illorum. numero 2. uersic. Not. 1. & Feder. de Sen. consi. 279. incipien. Quaedam in suo testamento, quoad rem nostram uero pronomine hoc suum, accipitur pro eo loco, in quo antistites praedicti, Cardinales scilicet, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Apostolicae Sedis Legati, & Nuncij iurisdictionem ratione suarum dignitatum, & quae tales sunt, habent, siue iurisdictione illa spiritualis, temporalis siue sit, ut Episcopus Imolensis Bagnariae, siue spiritualis, ut Episcopi in suis diocesis, quae habent in aliorum Principum, & Legati Apostolicae Sedis, ac Nuncij in suis locis, ubi ea munera obeunt, & Patriarchae, Archiepiscopi que in suis diocesis, & Cardinales in suis Ecclesijs titularibus, nam priuilegium hoc ob eas dignitates

res ipsi concessum est, & ob eam rem in his locis tantum privilegio hoc fruuntur, quia ob eas dignitates habent. His sic praemissis, iam regulam ponamus, quod in sequenti praestabimus.

1 Eijcientes a suis diocesis, territorijs, terris, seu dominijs Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedesque Apostolicas Legatos, uel Nuntios in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

2 Legatos eijcientes a suis provinciis in excommunicationem incidunt.

3 Mandantes electionem praedictorum fieri, uel factam ratam habentes, uel ad ipsam auxilium, consilium, fauorem, uel praestantes, in excommunicationem incidunt.

4 Eijcientes a suis locis Cardinales, & reliquos praedictos in excommunicationem non incidunt, ubi a non suis locis eos eijciunt.

Item ubi a suis eijciunt quidem, sed ab his, quae ratione dignitatum illarum non habent.

Item ubi legitime eos eijciunt.

Explicitis uocibus praedictis, iam regulam ponamus.

† In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui praedi-

ctos a suis locis eijciunt, scilicet Cardinales a suis Ecclesijs titularibus, uel a diocesis, si Episcopus, & Patriarchas a suis provincijs, & a sua diocesi. † Apostolicae Sedis Legatos, ac Nuntios a locis ad quae missi sunt, ut habeatur in uerbo proposito. Quare Legati è latere, quod Cardinales sunt, privilegium hoc habebunt, si è suis locis eijciantur, ad quae destinati sunt, & sic minus habent, ubi Cardinales ratum sunt, quod sensit Nauarr. in Man. cap. 27. num. 67. uersu. Quarta.

Quae excommunicatio afficit, etiam si alias domini non sint in temporalibus eorum locorum, nisi sit est iurisdictionem spiritualem in his habere, & curam, cuiusmodi Episcopi sunt, tum quod praedicti iurisdictionem huiusmodi habent, argum. tot. tit. de off. ord. tum quod Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, arg. l. de pretio, ff. de publi. in rem act.

Item afficit excommunicatio haec, esse iniuste illa loca possideant, quibus eijciuntur, antequam enim per iudicem suum spoliarentur, eijci de facto non debent, argum. capitul. litteris. de restit. spol. in cap. in com. de hi. ha.

Tertio afficit excommunicatio haec uel a parte loci eijciuntur, tum quod satis a sua diocesi eijcitur, quia parte eijcitur, tum quod ualeat argumentum de toto ad partem, arg. l. quae de tota, ff. de rei uend.

Quar-

Quarto afficit excommunicationem hæc, vbi eijcitur etiam Episcopus suffraganeus, nã satis hic dicitur a suo loco eijci, & a sua diocesi, cuius cura & ad ipsum pertinet: id quod multo magis locum habet in suffraganeo, qui de Romani Pontif. auctoritate datus est cum spe futuræ successionis.

Quinto afficit, etiam vel eijciatur a domino loci, vel ab alio priuato, & sic vel banniantur, vt ita dicam, vel simpliciter eijciantur, nam eijcere includit etiam bannum, quandoquidem generalius est, quam ipsum bannire, vt dixit Nauarr. in Manual. capitul. 27. numero 67. versicul. Septimo, & Jacob. de Grassi. libro 4. decis. casu. conse. in Expositione Bullæ. numero. 102.

3 Postremo ¶ excommunicationem hæc afficit eos, qui hæc facienda mandant, vel rata habent, vel ad id auxilium, consilium, fauorem, ve præstant, vt habetur in Bulla. Quare iudices, qui, cum non possint Episcopos punire suis iussis non obtemperantes, iubent eos è suis regnis exire, in excommunicationem hanc incidunt. Immo & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes in pœnam hanc incidunt, vt dixit etiam Nauarr. in Man. ca. 27. num. 67. vers. Quinta. Et ad summam amplificatur, vt superiores regulæ, ac declaratur, iam qui pœnam hanc euadunt explicemus.

4 Primum ¶ igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui excludit eos a diocesis, & locis, quæ sua non sunt, nam ex quo Bulla loquitur de eijcientibus è suis diocesis, ergo fecus si ab alienis, limitata enim causa limitatum producit effectum. argumen. l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. & inclusio vnus alterius exclusio est. arg. cap. non ne. de presu. & l. cum prætor. ff. de iud. atque sic conclusit Nauarr. in Man. capitul. 27. num. 67. vers. Quinta, ibi iubentes autem exire a diocesi, quæ olim sua erat, non autem modo, quoniam ei renunciauit, vel a loco alterius, in hanc excommunicationem non incidunt, esto male faciant.

Item in excommunicationem hanc non incidit, qui ipsos eijcit a suis quidem locis, sed ab illis, quæ ratione illarum dignitatum non habent. Quare qui eijceret Episcopum a suo fundo, quem ratione patrimonij habet, qui eundem a sua Ciuitate ratione originis, vel domicilij, uel ratione etiã iurisdictionis, quam habet ratione patrimonij sui, plane in excommunicationem hic non incidet, quandoquidem ratione dignitatum priuilegium hoc habent: id quod probatur, quod non erat necesse ipsorum mentionem facere, si generatim ob suas res priuilegium hoc concessum esset.

Ter-

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, vbi quis eos ad ea loca venientes non recipiet, nam Bulla loquitur de eiiciente; Eicere autem significat eum expellere, qui iam receptus est, vt habetur apud Cicer. libro Decimo-quarto Epistol. fam. ad Teren. ibi Eicere nos magnum tuit, excludere facile est. Ex quo igitur eiicientes excommunicantur, ergo non ij, qui venientes nō recipiūt, praesertim quod sumus in pœnis, ac propterea strictior interpretatio faciendā est. argumen. c. odia, & c. in pœnis. de reg. iur. libr. 6. & l. interpretatione. ff. de pœ. etenim & grauius est quem eiici, quam non recipi. argu. cap. quemadmodū. de iur. iur. etenim turpius eiicitur, quam non recipitur hospes, vt inquit Glo. ibi. Tene tamen contrarium ob verisimilem mentem latoris Bullæ & fauorem Apostolicæ Sedis. Postremo excipitur, vbi quis legitime ipsos eiicit, vel quod de licentia Roma. Pontif. id facit, vel quod graue scandalum, & periculum Reipublicæ timeretur, nisi eiiciatur, & Romanus Pontif. consuli non potest. In his igitur casibus sicut etiā in aliis propositis in superioribus regulis pœnam hanc quis effugit. His sic explicatis, restat, vt dubitationes tres dissoluamus, quod in sequenti præstabi-

S V M M A.

- 1 Bulla Caput hoc an superuacaneum sit ob capitu. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. c. felicis. de pœn. lib. 6. c. Clem. 1. eod.
- 2 Offendens Bullam hanc quo ad hoc caput an in excommunicationes plures incidat.
- 3 Legati elatere an absolvere possint ab hac excommunicatione.

I I.

Dubitationes quasdam nobis dissoluendas proposuimus, iam igitur re aggrediamur. † Prima igitur talis est, an Bulla hæc in hoc Capite superuacanea sit, id enim tria suadere videntur. Primum capit. si quis suadente diabolo. 17. quæstio. 4. nam ibi excommunicantur, qui violentas manus in Ecclesiasticam personam iniiciunt, & excommunicationis eius absolutio Roman. Pontif. referuata est, quæ & hic efficiuntur, nam offendentes personas Ecclesiastic. hic nominatas in excommunicationem incidunt, & absolutio excommunicationis Romano Pontif. referuata est, ergo est superuacanea. Atqui hoc nihil est, tum quod vberius prospicit caput hoc prædictis, quam cit. capit. si quis suadente, tum quod caput hoc excommunicat persequentes prædictas personas Ecclesiasticas, & sic conantes, esto

V manus

manus non iniiciant, vt supra vidimus, illud vero capitul. si quis suadente diabolo, solū afficit iniicientes manus violentas, & sic conatus non sufficit, tū quod ius illud generaliter prohibet, hoc vero speciatim, quod magis operatur, nam plus timeri solet, quod specialiter iniūgitur, quam quod generaliter imperatur, vt dicitur in capitul. si aduersus, de hæret. & in capitul. vnic. in fine. de excess. pralat. lib. 6. Suadere itidem videtur secundo loco superuacaneum caput hoc esse. cap. felicis. de pœ. lib. 6. nam ibi excommunicantur, qui Cardinales offendunt, sicut hic. Verū in capite hoc quicquam facit, tū quod canon ille excommunicat solum eos, qui Cardinales offendunt, Bulla vero hæc, & qui Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Apostolica Sedis Legatos, & Nuntios, vt vidimus, tū quod Bulla hæc excommunicat etiam eos eiicientes è suis locis, quod non facit cit. capitul. felicis. Postremo suadere id videtur Clement. 1. de pœn. nam ibi excommunicantur, qui offendunt Pontifices, & Episcopos. At neque Canon hic obstat, quandoquidem Bulla hæc generalior est, quoniā præter Episcopos, comprehendit etiam Cardinales, & alios, vt vidimus, sed de dubitatione hac satis, ad alteram veniamus.

2. Altera dubitatio est, tan in casibus, in quibus conuenit hæc Bulla cum tribus iuribus proxime ci-

tatis, offendens in plures excommunicationes, in vnāve incidari. Ego in hoc sequor, quod disputatum in Tractatu meo de Censuris, capitul. 16. §. 3. num. 9. ibi ergo dubitationis huius solutionem videas. Tertia dubitatio est, tan Legati è latere possint absolueri ab hac excommunicatione. Quod, si id possint, suadere id videtur, qđ absolunt ab excommunicatione capitul. si quis suadente diabolo, vt habetur in capitul. translationem, & in ca. excommunicati. de off. leg. & ut nos abundè id probauimus in eodem Tractatu de Censuris, capitul. 10. §. 3. num. 4. Tab. 1. Atqui contrarium sentio, ut in his casibus absolueri nō possint, tū quod vt in eo casu Legatus absoluat, consuetudine receptum est, vt in dictis locis probatum est, quia consuetudo in casu nostro non probatur. argumenti capitul. quod non ratione. de leg. tū quod generale illud est, hoc autem speciale, & præcipuum, in toto autē iure generi per speciem derogatur, vt habetur in capitul. in toto. de reg. iur. lib. 6. cum simil. Accedit quod derogat omnibus priuilegiis, vt habetur in tertia par. c. 2. cum sequimmo & consuetudinibus. Quare tollitur illa dubitatio, an Cardinalis, seu Legatus è latere possit se offendente absolueri, nam ex dictis patet absolueri non posse, quicquid dixerit Ioan. And. in Addi. Spec. in tit. de lega-

ro. §. nunc dicimus. verſi. Sed qua-
ritur vtrum legatus, quem refert,
ac ſequitur Alſ. Aluarez. in ſuo
Theſ. chriſtiane religionis in tit.
de diſpenſatione Sanctiſſimorum
Epiſcoporum. capi. 17. numero
8. verſi. Sed hic inſurgit dubium.
quorum opinio locū habere poſ-
ſet, vbi non eſſet Bulla. Sed de
hoc Capite ſatis, ad aliud tranſea-
mus.

*De excommunicatione lata contra offen-
dentes eos, qui pro ſiſis cauſis, ac nego-
cijs ad Romanam Curiam conſugiunt.*
Cap. XI.

Item excommunicamus, &
anathematizamus om-
nes illos, qui per ſe, vel
per alios perſonas Ec-
cleſiaſticas quaſcunque
vel ſeculares ad Roma-
nam Curiam ſuper eo-
rum cauſis, & negocijs
recurrentes, ac illa in ea-
dem Curia proſequen-
tes, aut procurantes
negotiorum que geſto-
res, aduocatos, procura-
tores, & agentes, ſeu e-
tiam Auditores, vel Iu-
dices ſuper praedictis

cauſis, vel negotijs de-
putatos occasione cau-
ſarum, vel negotiorum
huiuſmodi occidunt, ſeu
quoquomodo percu-
tiunt, bonis ſpoliant.
Seu, qui per ſe, vel per a-
lios directe, vel indirecte
delicta huiuſmodi com-
mittere exequi, vel pro-
curare, aut in eiſdem au-
xilium, conſilium, vel fa-
uorem praſtare non ve-
rentur, cuiuſcunque pra-
eſminentia, & dignitatis
fuerint.

S. V. M. M. A.

- 1 Eccleſiaſtica perſona quanam ſit.
- 2 Secularis perſona quanam ſit.
- 3 Romana Curia qui locus ſit.
- 4 Cauſa quid ſit.
- 5 Negotium quid ſit.
- 6 Recurrere quid ſit.
- 7 Proſequi cauſam quid ſit.
- 8 Procurare cauſam quid ſit.

IN hoc Capite excommunican-
tur, qui offendunt triplex genus
hominum ob cauſas, ac nego-
tia curiae, ſcilicet aut Partes, qua-

